

Nr 2 2020

KUSTPOSTEN

— *Organ för KA 2:s Kamratförening* —

KUSTPOSTEN

Organ för KA 2:s Kamratförening

Nr 2 2020 årgång 84

Utges av KA 2:s Kamratförening

Ansvarig utgivare: Peter Glimvall

Redaktionskommitté: Peter Glimvall, Olle Melin,
Bengt Jönsson, Tommy Erlandsson, Ulf Sejlert
och MarinB info.

Layout: Dag Åshage
paul.assar@gmail.com

Kamratföreningen styrelse

Ordförande:	Peter Glimvall
Vice ordförande:	Rolf Lindén
Sekreterare:	Lisbeth Landin
Vice sekreterare:	Yvonne Wirbrand
Kassör:	Sune Persberg
Ledamot och klubbmästare:	Björn Wallmert
Suppleant och transportansvarig	Erling Holmberg
Suppleant	Olle Melin
Suppleant	Bengt Jönsson

Kamratföreningens utbud av KA-produkter

Slips KA 2	50:-
Livrem	120:-
Manchettknappar KA och Marinen	150:-
KA 2 Idrotthistoria, Nattlig patrullorientering Eskil Nyström och Marinens Hemvärnsmusikkår Kassett	30:-
Vykort Kungsholms fort (4 st)	60:-
Vykort Rosenholm (3 st)	10:-
CD Karlskrona Kustartilleriregemente	10:-

Ring kassören Sune Persberg för beställning
telefon 070 751 1644

Varorna levereras, när betalning skett.

Om varorna skickas tillkommer porto minst 20 kronor.

Plusgiro: 98067 -2

Bankgiro: 5584-9483

Omslagsbild:

Invigningsdagen på Kungsholms fort
med rekryter och HMS Falken i bak-
grunden.

Foto Joakim Nordstrand,
Försvarsmakten

Kamratföreningens adress

KA 2:s Kamratförening
Box 527
371 23 KARLSKRONA
Telefon: 0708-492551 (v sekr)
epost: yvonne.wirbrand@telia.com
Postgiro: 9 80 67 - 2
Bankgiro: 5584-9483
Medlemsavgift: 150 kronor

Bildhäfte om KA 2

förläggningsplatser

Häftet kostar 60 kr och vill Du ha det
hemskickat tillkommer porto om 10
kronor. Du kan beställa genom att sätta
in 70 kr på postgiro 97 05 88-0

Gräsvik och dess historia

Boken kostar
60 kronor plus porto

Befästningspark Karlskrona

Boken kostar
50 kronor plus porto

KA 2-boken

kostar 100 kronor
plus porto
60 kronor

KA 2 kamrater

Idenna tid då mörkret åter sänker sig över vårt land, och över världen, hoppas jag att julnumret av Kustposten skall skänka er en stunds avkoppling och tankeflykt från den allvarsamma tid som vi upplever just nu och som påverkar oss alla utan undantag. Målsättningen är att trots allt försöka hitta ett ljus i mörkret och påminna om den tid som var och om den tid som kommer när viruset som nu plågar oss äntligen är bekämpat och nedgjort. Även om det för tillfället känns tungt så vet vi att det kommer en morgondag då ljuset åter skall skina över oss och vi skall få en möjlighet att leva någorlunda normalt igen. Detta gäller såväl samhället i stort som oss i kamratföreningen och var och en av oss.

I år är det inte mycket av de aktiviteter vi är vana vid i kamratföreningen som gått att genomföra. Året började bra och vi kunde avhålla stadgeenligt årsmöte i februari på Sjöofficersmässen, där vi bland annat gjorde en revidering av våra stadgar och valde en ny styrelse. Men därefter har i princip allt ställts in. Det blev ingen militärhistorisk resa till Eksjö, ingen grillfest med Flottans Män i somras, höstmötet och högtidlighållandet av KA2 20 år efter nedläggningen den 30 oktober ställdes också in. Firandet av 1:a advent i Kungl. Amiralitetskyrkan Ulrica Pia genomfördes digitalt och kamratföreningens fana deltog, dock utan sedvanlig fanvakt. Och nu står vi inför planeringen av verksamheten 2021 och allt känns fortfarande osäkert. Vi har fastställt datum för årsmöte till den 25 februari och vårresa till den 11 maj, men om dessa aktiviteter verkligen blir av kan vi inte fastställa i nuläget. Vi återkommer med besked i samband med utskick i början av 2021.

I skuggan av pandemin sker det trots allt en hel del som påverkar Sverige och vår försvarsförmåga. När jag skrev den förra ledaren noterade jag bland annat följande:

Nu i början av juni föreligger således ingen politisk överenskommelse om nya ökningar av försvarsbudgeten. Planen är att försvarspropositionen skall läggas fram till höstriktsdagen. Om det då finns en politisk samsyn eller ej går inte att spekulera om idag, och skulle oenigheten kvarstå kan regeringen bli nedröstad av en majoritet i Riksdagen. Vi får avvakta och återkomma.

Efter tuffa förhandlingar under sommaren och hösten kunde så en försvarsproposition för 2021-2025 som regeringen och samverkanspartierna centern och liberalerna står bakom presenteras i oktober. ”Det är den största procentuella höjningen till det militära försvaret sedan 1950-talet”, sammanfattade då försvarsminister Peter Hultqvist propositionen. Som en bakgrund till detta beskrev försvarsministern att det säkerhetspolitiska läget ytterligare försämrats och betonade att ”Detta är en signal till svenska folket, våra partners och närområdet för att höja säkerheten och stabiliteten i vår del av Europa”.

Moderaterna och Kristdemokraterna står bakom stora delar av försvarspropositionen, men har varnat för att upprustningen blir underfinansierad.

Bland annat innebär försvarspropositionen att en ny krigsorganisation ska byggas och stå färdig år 2030. Antalet värnpliktiga ska utökas till 8 000 per år, och försvarsbudgeten ska växa från 60 miljarder till runt 89 miljarder kronor år 2025.

Vidare är inriktningen att regementen skall återetableras på sex platser i Sverige. Förutom att Amfibieregementet i Göteborg återuppstår (Amf 4), skall även Falun (I 13), Sollefteå (I 21), Arvidsjaur (K 4), Uppsala (F 16) och Kristinehamn (A 9) bli garnisonsorter i framtiden. I Östersund föreslås ett utbildningsdetachment till I 21.

Som framgår av propositionen anser inte regeringen ännu att det är dags att återupprätta ett amfibieregemente i Karlskrona trots vårt geostrategiska läge, närvaro av marinbasen och huvuddelen av flottans fartyg, terrängens och lokaliteternas lämplighet samt traditioner och erfarenhet. I avvaktan på att den insikten kommer beslutsfattarna till del, kan vi ändå konstatera att Kungsholmsfort åter tagits i bruk för utbildning av soldater och sjömän. Detta manifesterades vid en mycket välarrangerad och stämningfull ceremoni i september då bland andra försvarsministern och marinchefen deltog. Tyvärr och beklagligt var dock att gästlistan vid detta tillfälle hölls kort med anledning av pandemin, men marinbaschefen har utlovat att ordna en träff när väl pandemin avklingat för bland andra före detta regements- och fortchefer i syfte att markera att fortet åter är en levande utbildningsplats och kopplingen historiskt till KA 2. Detta är något att se fram emot.

Kamrater, när jag skrev ledaren i somras var jag övertygad om att vi vid denna tidpunkt skulle varit igenom det värsta. Så blev det tyvärr inte, läget är för närvarande lika bekymmersamt och osäkert nu som då. Men ett ljus i det mörker jag beskrev i början av denna ledare, är att det nu tagits fram vaccin från flera läkemedelsproducenter, och att regeringen förutskickat att vaccineringen skall kunna komma igång i början av 2021. Vi hoppas och sätter vår tillit till att så blir fallet. Intill dess så vill jag från djupet av mitt hjärta önska er alla kamrater god hälsa, en god jul och ett gott nytt år, till er och till alla dem som ni håller nära och kära!

Peter Glimvall

Intressanta tider för Försvarmakten

Det pågår en intensiv verksamhet vid Sjöstridsskolan och det är intressanta tider för Försvarmakten. Mot bakgrund av de senaste årens dystra omvärldsutveckling har svensk säkerhetspolitik fått ett tydligt nationellt fokus. Den politiska viljan är enig om att svensk försvarsförmåga ska stärkas. Innan årsskiftet väntas riksdagen fatta beslut om en ny försvarspolitisk inriktning för de kommande fem åren. Vad som står klart är att ekonomiska ramar kommer att öka, fler värnpliktiga ska utbildas, befintlig förmåga ska omsättas och fler förband ska utvecklas. Försvarmakten tillväxer i kraft.

Vad innebär detta för marinen och Sjöstridsskolan? Till att börja med har marinen redan idag ett stort behov av att tillväxa personellt. Även om marinen är professionell och har kvalificerad förmåga till väpnad strid, så är det få fartyg och förband som vårt sjöförsvaret vilar på. Många olika kompetenser behöver förstärkas för att vi ska bli uthålligare och får en säkrare bemanning. Därför har vi redan börjat öka personalkader.

Det börjar med de värnpliktiga. Sjöstridsskolan utbildar årligen knappt 250 rekryter avsedda för sjöförbanden och Marinbasen. Killarna och tjejerna utbildas till befattningar som exempelvis; sonaroperatör, sambandsoperatör, skeppstekniker och baskyddssoldat. Målet är att i nära framtid kunna utbilda minst 400 värnpliktiga årligen, vilket bland annat inneburit att vi i Karlskrona garnison behövt återöppna Kungsholms fort för förläggning och utbildning. Efter renovering av kasernerna i Karlskrona kommer vi ha förutsättningar för att möta framtidens volymer av värnpliktiga som utgör vår rekryteringsbas och är vägen in för att bli heltidsanställd sjöman och soldat vid Marinens förband. Av förra utbildningsomgången, som muckade i juni, lyckades vi rekrytera hela 80% till yrket. Fantastiskt roligt! Ett välbehövligt och välkommet tillskott! En bidragande anledning till att utbildningen av våra värnpliktiga är uppskattad, är den soldatutbildning som genomförs vid Sjöstridsskolans grundutbildningskompani. Vid kompaniet tjänstgör ett antal officerare med bakgrund från KA2, vilket absolut är en framgångsfaktor.

Utifrån våra anställda sjömän och soldater rekryterar vi till officersyrket. Vår militära förmåga och profession är beroende av att officerare finns organiserade på alla nivåer i Försvarmakten. Vi hade en målbild att antalet kadetter vid officersutbildningarna skulle öka de kommande åren. Den målbilden fick vi dock kasta på tippen, då vi i princip redan har nått framtidens elevantal redan i år. Otroligt positivt!

Något att beakta är att vår personalkader inte bara består av militärer. Exempelvis, drygt 25% av Sjöstridsskolans personal är civila medarbetare. De kvalifikationer och expertis som civila bidrar med är fundamentalt viktiga. Dels för att vi ska kunna vara en professionell arbetsgivare, dels för att vi ska kunna bedriva verksamhet inom särskilda kompetensområden. Bara Sjöstridsskolan har det senaste året anställt 30 nya civila medarbetare, allt för att få en starkare och bättre helhet!

Marinen och Försvarmakten har en utmanande framtid. Det är enkelt att avveckla, svårare att bygga upp. Enligt regeringens proposition om framtida inriktning av försvaret kommer i perioden 2022-2030 bland annat ett nytt amfibieregemente etableras i Göteborg, våra korvetter och minröjningsfartyg att moderniseras, bas- och logistikförmågan att stärkas, samt nya ubåtar och ytstridsfartyg att levereras.

Sjöstridsskolans uppgifter är att utveckla kompetens och förmågor hos marinens personal, utveckla förbandens förmåga till marin strid och stödja utvecklingen av marinens materiel. Det är i dagsläget ca 750 personer, i Karlskrona och på Berga, som bär en namnbricka som det står Sjöstridsskolan på. Vi kommer fortsätta på inslagen väg, trots pandemi. Vi kommer anstränga oss till det yttersta för att bidra i produktionen av uppgraderade och nya fartygs- och vapensystem. Vi kommer göra allt vi kan för att utveckla vassare marina förband. För att kunna klara en utmanande framtid är den viktigaste resursen vår personal. Som alltid.

Jonas Källestedt
C SSS

Åter liv i luckan på Kungsholmsfort

Sedan slutet av 1600-talet har Kungsholms fort funnits i Försvarmaktens ägo och vaktat Karlskronas hamninlopp. Under hela 1900-talet tillhörde fortet KA2 men några år in på 2000-talet lades i princip all verksamhet ned och endast enstaka medarbetare på Fortifikationsverket hade Kungsholmen som sin arbetsplats. Men i september i år återinvigdes fortet efter ett år av renovering och uppräschning. Nu återfinns här omkring 250 rekryter och 50-talet instruktörer från Sjöstridsskolan, som nyttjar i stort sett hela ön för militär grundutbildning.

Försvarmakten växer och fler soldater och sjömän behövs för att klara kravet på militär tillväxt. När det stod klart, att en totalrenovering av kasern Najaden inte kunde skjutas på framtiden, fanns egentligen inte många andra alternativ till att flytta rekryter och utbildningsverksamhet till Kungsholms fort. Den grupp, som jobbat med att lista och prioritera alla nödvändiga justeringar på fortet, bildades för cirka ett år sedan och har sedan dess jobbat intensivt för att få upp standarden på ön för att kunna starta verksamheten.

- Det har varit oerhört tajt om tid och ännu är inte allt klart, men för varje vecka som går kommer fler och fler detaljer på plats. Jag vill dock understryka, att alla i gruppen har varit fantastiskt lösningsinriktade för att nå dit, säger Sjöstridsskolans utbildningschef Tomas Martinsson.

Försvarsminister Peter Hultqvist återinviger Kungsholmsfort.
Foto Maja Hanson Försvarmakten

Stort renoveringsbehov

Framförallt har man behövt åtgärda fuktproblem och täta ytskikt. Mer än hälften av alla logement har fått nya golv och färg på väggar och i tak. I anslutning till dessa har toaletter och badrum totalrenoverats. Vapenförråd har byggts, nytt gym finns på plats och lagerhallar för förvaring och närkampsutbildning har slagits upp.

Ett fungerande wi-fi är också viktigt att ha på plats, både för att personalen ska kunna utföra sitt arbete och för att rekryterna ska ha tillgång till internet på fritiden.

Sedan i somras kör Ekipagekompaniet dagliga turer mellan Örlogsbasen och Kungsholmen liksom mellan fortet och Finskan på Tjurkö. Men sjötransporterna var initialt en utmaning att lösa, såväl under renoveringsperioden som från och med utbildningsstarten. Till exempel har omkring 250 kubik skräp och skrot lämnat fortet för att ge plats till ny utrustning. Av den anledningen har *HMS Loke* från Amf1 kunnat stötta med transporter under perioder.

Rekryter åter på ön

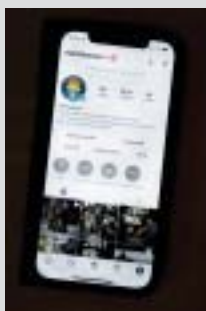
Den 16 september hölls så återinvigningen av Kungsholmsfort. Marinchef Ewa Skoog-Haslum och försvarsminister Peter Hultqvist var på plats tillsammans med chefer från garnisonens förband samt de alldeles nyinryckta värnpliktiga. I övrigt var endast ett fåtal gäster inbjudna för att hålla antalet besökare nere i syfte att förhindra spridning av Covid-19.

De kommande åren planeras för drygt 250 rekryter årligen, men redan 2025 är planen att cirka 400 värnpliktiga ska utbildas i Karlskrona och för att klara det kommer Sjöstridsskolan behöva ytterligare personal och plats för utbildning.

Michaela Linge

Rekryter på väg till sina logement.
Foto Elin Forsmark, Försvarmakten

Nyheter på Instagram

I det allt snabbare medielandskapet har Instagram blivit ett allt viktigare verktyg för informationsspridningen. Marinbasens Instagramkonto har vuxit en hel del det sista året. Över 10000 följare nås av inläggen nu. På kontot läggs både små och lite större händelser ut.

- Vi försöker att vara relevanta och visa på hela den bredd som Marinbasen har. Vi är ju ett förband med många olika förmågor och kompetenser. Veldig kul att så många följer vår verksamhet, säger Joakim Nordstrand, kommunikatör.

Marina bastjänsten övades längs kusterna

Samverkan och tillsammans är viktiga budskap i alla delar inom Försvarmakten. Förbandet Marinbasen har under förra veckan vidareutvecklat förmågan att tillsammans leverera operativ effekt för de marina stridskrafterna.

Marinbasen har övat på marin bastjänst i både praktiska och teoretiska delar. Vad betyder då begreppet, marin bastjänst? Jo, lite förenklat kan det beskrivas som förmåga att lämna stöd i olika former till de stridande enheterna till havs och i skärgården. I begreppet ingår bland annat skydd, logistik, transporttjänster både till land och till sjöss.

Under en veckas tid har förbandet övat i en så kallad funktionsövning där just marin bastjänst tränats. Tillsammans med de andra marina förbanden har enheterna slipat knivarna i flera olika moment, allt för att göra det farligare för fienden. Det kan handla om en så vardaglig sak som att lyfta upp materiel på lastbilar till att leverera bränsle och ammunition ute till havs. Alla delar är lika viktiga.

– Övningen ger bra möjligheter till överspridning av kunskaper och erfarenheter mellan enheter och förband. Det är inte vi, ni och dem, vi måste alla kunna samarbeta. Marin bastjänst involverar samtliga marina förband, säger kommandör Fredrik Edwardson.

I denna övning fanns inget övergripande spelscenario, här låg fokus på momentövningar och att få mängdträning. Målsättningen var bl.a. att öka förmågan till att lasta gods till och från olika plattformar, öka förmågan till samverkan mellan fartyg, logistikenheter och skyddsenheter. Att skapa uthållighet över tid har också varit ett mål med övningen.

Bo Stensson, sammanhållande för de praktiska momenten, är mycket nöjd med övningen.

– Allt har gått enligt plan och hela övningen genomfördes som vi tänkt. Extra kul är det att höra soldaterna och sjömännen uttrycka sitt gillande, säger Bo Stensson.

Han upplever också att deltagarna i övningen förstår vilken viktig roll de spelar i Försvarmakten.

– Det vi gör tillsammans är det som gör oss starka och skapar operativ effekt.

Joakim Nordstrand | Funktionsövning marin bastjänst

Funktionsövning marin bastjänst syftar bland annat till att öka förmågan till verkan mellan fartyg, logistikenheter och skyddsenheter.

Foto: Joakim Nordstrand/Försvarmakten

Basskyddskompaniet söker av öar och hamnar med hundar för att säkra områdena där överlämning av materiel ska ske.

Foto: Joakim Nordstrand/Försvarmakten

Samverkan mellan olika plattformar och förband är mycket viktigt för att man tillsammans ska bli så effektiva som möjligt.

Foto: Carolina Lorentzson Nilsson/Försvarmakten

Från förråd till fartyg. Lasta gods mellan olika enheter kräver stor kunskap i hanteringen av en mängd olika objekt.

*Foto: Joakim Nordstrand
Försvarmakten*

Under en funktionsövning övas en mängd olika moment som syftar till att man ska kunna leverera operativ effekt i slutändan.

*Foto: Joakim Nordstrand
Försvarmakten*

*För att skydda de känsliga överlämningsplatserna finns skyddsenheterna på plats och står för säkerheten.
Foto: Joakim Nordstrand
Försvarmakten*

Beredskapskontroll av sjöminering under luftskydd (Högkvarteret – 19 oktober 2020 kl: 10.58)

Under förra veckan beordrade Försvarmaktens insatschef en oanmäld beredskapskontroll av förband ur samtliga försvarsgrenar och hemvärnsförband.

Korvett från Fjärde sjöstridsflottiljen har fällt sjöminor som personal ur Marinbasen klargjort. Minorna fälldes i Stockholms södra skärgård för att skydda ett kustavsnitt. Detta skedde samtidigt som en luftvärnsstridsgrupp ur Luftvärnsregementet, Lv6, stött för områdeskydd med såväl luftvärnsrobotsystem 97 som det alldeles nya robotsystem 98. På marken har hemvärnsförband och regionala beredskapsstyrkor ur mellersta militärregionen stött för skydd. Försvarmaktens telekommunikations- och informationssystemförband, FMTIS, har tillsammans med 8. operativa sambandsbataljonen bidragit till att upprätta och förstärka förbandens kommunikationsförbindelser genom Försvarets telenät.

Insatschefen, generallöjtnant Michael Claesson, som besökte de deltagande förbanden under kontrollen förklarar varför den gjordes:

– Syftet med kontrollen är att stärka försvaret av Sverige och är en del av Försvarmaktens ambition att höja vår operativa förmåga. Den här typen av kontroller är viktiga för att se att våra krigsförband kan lösa de uppgifter de är satta att göra i kris och krig.

Minor är ett effektivt vapen

Att lägga ut sjöminor är ett effektivt sätt att förhindra att en angripare kan röra sig fritt och exempelvis landsätta förband på svensk mark. Minor är ett vapen som sänker även stora fartyg och som en angripare måste röja eller gå runt, något som tar lång tid och är riskabelt. En modern mina är dessutom mycket avancerad och svår att både hitta och röja.

Samverkan mellan förband ur olika försvarsgrenar

Att lösa kvalificerade uppgifter koordinerat mellan olika försvarsgrenar och andra stridskrafter är något som Försvarmakten särskilt utvecklat de senaste åren. Detta i takt med att omvärldsläget har försämrats och Försvarmakten fått såväl utökade uppgifter som ekonomiska tillskott.

– Jag är särskilt nöjd med den flexibilitet och samverkan jag fått se. Hemvärnsförbanden har stött för skydd på marken och visat att de är en viktig och självklar del av insatsverksamheten. FM Log har bland annat stött för viktiga operativa transporter. FMTIS har säkerställt förbandens kommunikationsförmåga. Luftvärnsstridsgruppen har under flygtaktisk chefs befäl stött för områdeskydd med bland annat nyligen tillförd modern luftvärnsrobot och marinen har transporterat, klargjort och fällt sjöminor avslutar Michael Claesson.

Hemvärnssoldater bevakar den kaj som användes vid minlastningen.

Foto: Bezav Mahmud/Försvarmakten

*Korvetten möts av personal från Marinbasen och Hemvärnet när den kommer in till kaj.
Foto: Bezav Mahmod
Försvarmakten*

*Minorna har transporterats och lastats på fartyget av Marinbasens personal.
Foto: Bezav Mahmod
Försvarmakten*

*En luftvärnsstridsgrupp med robotsystem 97 och 98 har stått för områdeskydd.
Foto: Bezav Mahmod
Försvarmakten*

*En mina fälls från korvett som ska skydda ett kustavsnitt.
Foto: Bezav Mahmod
Försvarmakten*

Kungsholms fort – en anläggning med traditioner

Alla med koppling till flottan har väl någon gång satt kurs 12,5 grader från dåvarande anöringsbojen för att gå klar för försänkningen i huvudinloppet till Karlskrona mellan befästningarna Drottningsskär i väster och Kungsholms fort i öster.

Drottningsskärs kastell avbemannades 1871 och ströks i förteckningen över rikets befästningar 1895, medan Kungsholmen levde vidare.

Våren 1680 kom de första soldaterna till Kungsholmen för att påbörja bygget av befästningen på de små Båkhölmarna väster om Tjurkö. Det var Karlskronas första stadsarkitekt, Eric Dahlberg, som stod för ritningarna och Karlskronas första fortifikationsbefälhavare, Carl Magnus Stuart, som stod för byggandet.

I 340 år har fortet på Kungsholmen varit oavbrutet bemannat. Aldrig har, såvitt man vet, något skott avlossats mot en inkräktare, även om det varit nära några gånger. Den 19 april 1801 observerades klockan kvart i tio en engelsk fregatt med vit flagga på förtoppen från Kungsholmen. Alarm slogs, folket och befäl intog sina poster och kulor glödgades. Det visade sig, att fregatten var en parlamentär, som gick innanför Ellebåden, utsände en båt med önskemål att få tala med Guvernören (Befälhavande amiralen). Utanför låg cirka 30 engelska örlogsmän och blockerade en eventuell utseglning av den svenska flottan.

Det cirkulerar vidare en historia från första världskriget, att man vid ett tillfälle skulle provskjuta krut. Då flot-

tan befann sig i Örlogshamnen och sjöfarten var obetydlig, sköts ett skott, fast dimma hindrade sikten ut mot havet. Vid skottets avfyrande lättade dimman tillfälligt och en tysk jagare upptäcktes i skjutfältet. Projektilen slog ned i jagarens närhet, varför denna avlägsnade sig med hög fart. Efter kriget lär jagarens rapport väckt viss uppståndelse, då dels rapporterades svenskarnas höga beredskap, dels ifrågasattes om svenskarna upptäckt instrument för seende i dimma. Det hela har av många betraktats som en skröna, men sanningen är den, att dåvarande kaptenen Ragnar Götherström var den, som avlossade skotten och han fick sedermera händelsen bekräftad, när han i maj 1916 besökte västfronten på utrikesdepartementets uppdrag. Vid en middag, som befälhavande amiralen vid Flanderns sjöfront anordnade för Götherström, kom denne att samtala med en tysk sjöofficer, som hade varit befälhavare på den eskader, som bevakade farvattnen utanför Karlskrona strax efter krigsutbrottet 1914. Utan vetskap om, att Götherström skött eldgivningen, bekräftade han oombedd händelsen.

Våren 1984 sprängdes en skarp mina från fortet i samband med den då pågående ubåtsjakten i Karlskronabassängen. Det fanns en förhoppning, att på detta sätt oskadliggöra en eventuell inkräktare. Någon inkräktare fick man inte tag i och vi lär väl aldrig få veta, om det fanns någon ubåt över huvud taget inne i Karlskrona hamnområde.

Byggandet av befästningen krävde massor av folk och material. Stundtals arbetade mer än 2000 man på de

bägge forten och detta krävde en logistik utan like. Den huggna stenen kom från raserade befästningar i Kristianstad och Helsingborg, kalk och kalksten från Öland och Gotland och virke till bjälklag m.m. från Gotland. De första kanonerna kom från Dalarö och Vaxholm.

Genom åren har en omfattande ombyggnad och modernisering skett och fortets nuvarande utseende är ett resultat av ombyggnadsarbeten tidigt 1800-tal, perioden 1873 – 1879 samt åren kring sekelskiftet 1900.

Som mest fanns i bestyckningsplanen 400 kanoner i mitten av 1800-talet. Under första världskriget fanns det ett 35-tal pjäser i 10 batterier och under andra världskriget 13 pjäser i fyra batterier. Idag finns inga kanoner på Kungsholmen, om man undantar fyra pjäser i ett salutbatteri.

Olika enheter ur flottan bemannade Kungsholmsfort från 1680-talet fram till slutet av 1800-talet, många gånger förstärkta med personal från olika regementen i armén. Först 1893 fick flottan i Karlskrona ett specialförband för befästningarna i och med att Kongl Karlskrona artillerikår sattes upp för att bemanna Kungsholmen, Västra Hästholmen och Oscarsvärn. För kårens räkning byggdes 1895 kasernen längs Vallgatan, idag känd som kasern Najaden på Trolle.

År 1902 övertog Karlskrona kustartilleriregemente KA 2 Kungsholmen och därefter följde en period, som varade till regementet lades ned den 31 oktober år 2000.

Storleken på personalstyrkan har givetvis varierat, men här följer några exempel. Efter ombyggnadsarbetena på 1870-talet omfattade krigsorganisationen hela 1350 man och första världskrigets mobiliseringsstyrka var 1305 man. Denna styrka behölls i cirka tre månader, varefter manskapet reducerades kraftigt. Under andra världskriget varierade styrkan mellan 500 – 800 man. När KA 2 lämnade år 2000 kunde fortet ta emot cirka 450 befäl och manskap. Under långa fredsperioder var personalstyrkan avsevärt reducerad.

På Kungsholmen finns en del unika byggnader. Se noteringarna i anslutning till bilderna!

Sedan KA 2 lagts ned övertogs verksamheten av flottans bassäkerhetsutbildning och så var fallet fram till 2010. Fram till idag har fortet varit så gott som tomt och bemannat endast med viss servicepersonal.

Men nu har man satt fart igen. En omfattande modernisering av förlägningsplatserna har skett och verksamheten ökar väsentligt. Från mitten av sommaren har cirka 40 man flyttat ut för att möta den kontingent värnpliktiga om cirka 250 värnpliktiga, som rycker in i september. Om detta finns anledning att återkomma.

Sedan 1697 fram till dags dato har 79 personer varit kommandanter (fortchefer) på Kungsholmen. Den först kända är Christoffer Grubbe, som verkade åren 1697 – 1699 och den 79:e, Thomas Jahnsson, som varit kommandant sedan 2020 och som i sin dagliga gärning tjänstgör vid Marinbasen.

Olle Melin

Kungsholms fort är idag slutet med IX linjer. Här syns Linje VII med ingång till fortets slutna del. Detta valv togs upp på 1870-talet. Den översta stenen i valvet, slutstenen, väger 16 – 18 ton, höggs på Tjurkö och transporterades till fortet. Foto Olle Melin

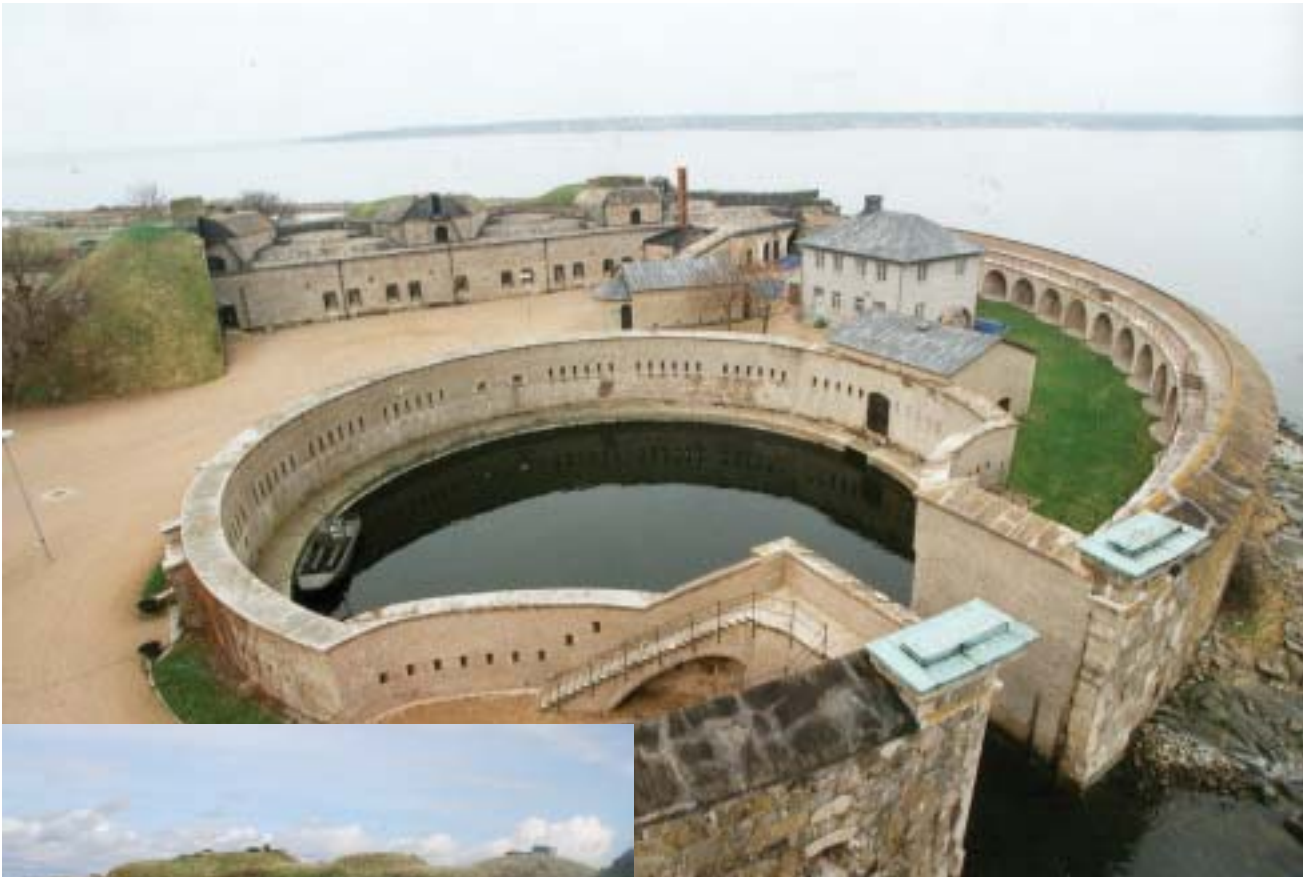
Fortets mäktigaste byggnad är Donjonen, färdig 1849 efter cirka 25 års byggande. I donjonen skulle man dels verka i strid men också ha sin förläggning. Här syns byggnaden från fortets inre, d.v.s. den del, där manskapet hade sin förläggning. Här är det kalkstensväggar med utsmyckning till skillnad från andra sidans gråstensväggar. Det röda taket, det s.k. fredstaket skulle tas bort vid eventuell strid. I donjonens norra torn blåser örlogsflaggan dygnet runt. Foto Peter Glimvall

I Parken ligger Södra befälshuset, byggt på 1870-talet som fortets administrationsbyggnad, en funktion som fortfarande är aktuell.

Foto Olle Melin

Fortets märkligaste byggnad är utan tvekan Båthamnen, byggd på 1830-talet, ritad av Baltzar Cronstrand och byggd av brodern Elis Cronstrand, fortifikationsbefälhavare i Karlskrona efter varandra. Båthamnen hade en grind och en port (idag borta) som stängdes vid solens nedgång och öppnades vid uppgången, detta till den s.k. portsignalen, framförd av fortets hornblåsare.
Foto Olle Melin

Framför linje IV i huvudbefästningen ligger den s.k. Kaponjären, en lägre placerad befästning. Kaponjären kom till i slutet av 1800-talet för att med pjäser kunna försvara den minlinje med kontrollerbara minor, som lades ut under 1870-talet. I Kaponjären syns fyra bunkrar med plats för ett 57 mm batteri m/89 (batt K 14), vars huvuduppgift var att med artilleri försvara mineringen. K 14 var det sista aktiva batteriet på Kungsholmen och utgick ur organisationen 1971.

Foto Olle Melin

I Linje VIII anlades i mitten av 1960-talet en matsal i valven. Matsalens utformning skulle göra många krögare i landet avundsjuka.

Foto Olle Melin

På södra delen av Kungsholmen, Södra verket ligger denna kan tyckas obetydliga byggnad. Den byggdes 1866 och är en s.k. pegelstation, d.v.s. i byggnaden finns en pegel, som meddelar vattenståndet i Karlskrona till SMHI, en uppgift som än idag består.

Foto Olle Melin

Linjerna I och IX var huvudlinjer för att kunna bekämpa en fiende, som kom söderifrån. På bilden ses en pjäs med modellår 1889 på Linje I (batt K 2). Den och motsvarande pjäser på Linjerna I och IX var rustade under andra världskriget och utgick ur organisationen 1955.

Foto Olle Melin

Stora kruthuset inmanför Linje VII är beträffande den del, som ligger in mot Fortparken, fortets äldsta byggnad, byggd 1750. Vinkelbyggnaden mot Linje VII är cirka 100 år yngre. Byggnaden kallas i dagligt tal för "Kyrkan" på grund av sitt utseende.

Foto Olle Melin

Denna byggnad är fortets vaktlokal och var sådan ända fram till andra världskriget. Corpes de Garde är den rätta benämningen (fortifikationspråket är rikt på franska ord och uttryck). Byggnaden ligger mellan Donjonen i öster och Linje III i väster. De små öppningarna i muren kallas krenåer och är avsedda för eldhandvapen.

Foto Peter Glimvall

Marinen 500 år 2022

Jag heter Johan Melin och är örlogskaptan. Min bakgrund är KA-officer och jag verkade vid KA2 mellan 1987 - 2000. Jag arbetade sedan under 18 år som gymnasierector för att från och med 1 juli 2020 åter ta anställning vid Försvarsmakten och 3.sjöstridsflottiljen.

Från och med 1 januari 2021 tar jag över stafettpippen från örlogskaptan Per-Erik Nyström, 1.ubflottiljen, som huvudprojektledare för firandet av Marinen 500 år, ett hedersuppdrag, som jag avser förvalta efter bästa förmåga. Det är en grannlaga uppgift, som jag med stor ödmjukhet tar mig an.

Ni når mig (fr.o.m. 1 jan 2021) via funktionsbrevlådan

marinen2022@mil.se

alternativt 0731-505711

Foto Jimmie Adamsson

Fiskemuseet på Hasslö – nedslag i en skärgårdsös historia

Hasslö är den västligaste av de stora öarna, som ligger som ett band utanför Trossö och marinbasen. Ön har sedan 1964 broförbindelse med Almö och fastlandet och har idag cirka 1 700 invånare. Under hela 1900-talet har fisket varit den dominerande näringsgrenen och från 1930-talet fram till 2000-talet har det funnits cirka 200 trålare registrerade på ön. Störst antal vid ett tillfälle var 1957, då cirka 40 trålare hade Hasslö som hemmahamn och då var ön Östersjöns största svenska fiskeläge. Om man betänker, att varje trålare hade 4 – 5 mans besättning, så får man en uppfattning om, hur stor del av befolkningen, som var beroende av fisket. I dag finns ingen trålare kvar på Hasslö.

För några år sedan startade två f.d. trålfiskare från Hasslö, Eyvind Karlsson från KA 442 Vestanvåg och Göran Holmberg från KA 16 Eros, ett projekt, som skulle emana i ett fiskemuseum i Garpahamnen på Hasslö. Samtidigt bildade då en museiförening i syfte att bygga upp och för allmänheten visa, vilken betydelse fisket haft för ön. Ordförande i föreningen är Görans bror Jan. Båda kommer från en stor fiskesläkt på Hasslö, Jan har dock haft sin yrkesverksamhet förlagd till det nedlagda regementet KA 2, där han var löjtnant och maskinbefäl.

I en gammal bötbod från 1956, som var i bruk in på 1990-talet, började man bygga upp ett museum, som ska spegla fisket på Hasslö. Det finns ännu många Hasslöbor, som har så att säga fisket inpå sig, genom att någon eller några i slakten varit fiskare eller att man på annat sätt kommit i kontakt med den stora del av Hasslöns befolkning, som hade sin försörjning av fisket.

Garpahamnen på Hasslö 1943. Foto Birger Melin

Projektet hade inte kunnat genomföras utan stöd på olika sätt. Stöd från Swedbank och Karlskrona kommun har gett de ekonomiska förutsättningarna. Men den viktigaste bidragsgivaren är den stiftelse, som bildades, när Sydkustfiskarena lade ner sin branchorganisation. Till detta kommer medverkan från enskilda på ideell basis i form av arbete, gåvor och mycket annat.

Eyvind och Göran har under arbetets gång varit i kontakt med så gott som alla Hasslöbor i jakten på föremål och bilder, speglade fisket på Hasslö. Och de har verkligen lyckats. Över 200 bilder visar bl.a. så gott som alla de trålare och knubbar, som funnits på ön och man har också sparat ägarna och besättningarna. För sina insatser tilldelades Göran och Eyvind Karlskrona kommuns kulturpris 2020.

Utställningen, som omfattar ett stort antal trålare med besättningsuppgifter, innehåller också bilder och uppgifter om tragedier till sjöss i samband med fisket. Ett exempel på detta är trålaren KA 162 *Hoppet*, som försvann

Garpahamnen 2020. Fiskebåtarna är borta och del av hamnen ingår numera i Hasslö båtvarv, medan den andra delen är för fritidsbåtar, såväl Hasslöregistrerade som gästgärdande

Museiföreningens ordförande
Jan Holmberg

Eldsjälarna och kulturpristagarna som skapat museet. Eyvind Karlsson, en gång trålfiskare på KA 442 Westanvåg till vänster och Göran Holmberg, en gång trålfiskare på KA 16 Eros.

ka sätt varit en del av verksamheten. Bland annat fanns ett antal så kallade fiskagummor på Fisktorget i Karlskrona för att avyttra människors fångst.

Verksamheten fortsätter också i form av veckomöten, kanske bara för att minnas men ibland också med något föredrag i aktuellt ämne. Hasslö är att gratulera till ett fint museum, som ger en bra bild av Hasslö på 1900-talet.

Olle Melin

Fana tillhörande Sydskustfiskarnas centralorganisation, avdelning 5 Hasslö hänger i museet

i Östersjön mellan Bornholm och Karlskrona 1946 och aldrig har återfunnits. Vid ett tillfälle träffade jag bröderna Leif och Gilbert Göransson, vilkas far Nils Göransson, som tillsammans med bröderna Hjalmar och Teodor Karlsson aldrig kom att återvända hem. Leif var vid tillfället tre år och Gilbert fem.

Bredvid bilden på Hoppet hänger en bild på trälaren KA 126 Vasa. Vasa blev 1955 uppbringad av Sovjetunionen efter att blivit beskyllda för olaga fiska innanför den sovjetiska territorialgränsen. Om detta har jag tidigare skrivit om i tidningen.

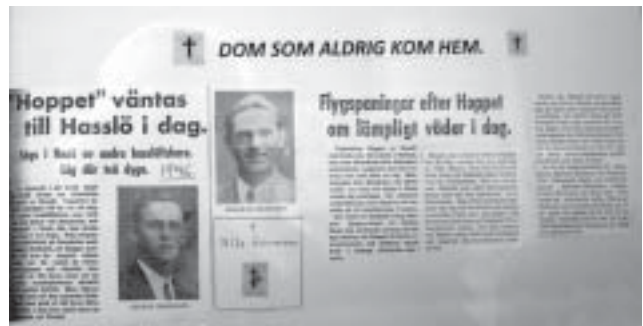
Ett museum blir aldrig färdigt utan kräver hela tiden förändringar och utveckling. Nära på agendan idag är att komplettera med uppgifter och bilder på alla de kvinnor, som på olika

PS. Bötbod, en bod att böta i, d.v.s. en bod där man lagar trål och nät. Knubb, en mindre öppen fiskebåt bl.a. avsedd för drivgarnsfiske. DS

Bilder av två Hasslötrålare med olika öden. KA 162 Hoppet till vänster försvann mellan Bornholm och Hasslö 1946 med tre mans besättning. Trälaren har aldrig återfunnits. KA 126 Vasa uppbringades av Sovjetunionen 1955 och frisläpptes först efter hårda diplomatiska förhandlingar

Foto Olle Melin

Tidningsnotis om trälaren Hoppets försvinnande

Leif Göransson Torhamn till vänster och Gilbert Göransson Verkö var tre respektive fem år när deras far Nils försvann med KA 162 Hoppet 1946. Här framför en bild av trälaren

När 55 000 människor lyssnade på Flottans musikkår

På grund av den pågående pandemin har Marinens Musikkår fått ställa in och förändra i stor utsträckning. Så istället för att skriva om något för 2020 har jag valt göra några historiska bakablickar, främst till musikkårens verksamhet från andra världskrigets slut fram till omorganiseringen 1957.

Andra världskriget blev en arbetsam tid för Flottans musikkår och sjökommenderingsperioderna utsträcktes till två år och verksamheten delades mellan musikkårerna i Karlskrona och Stockholm. Man fanns på flaggskeppet *HMS Sverige* men även på kryssarna *Gotland* och *Fylgia*.

Så några nedslag på 1950-talet. År 1949 – 1950 kom-

menderades en dubbelsextett om 12 man till *HMS Gotland* för en långresa på cirka 3,5 månader till USA och Västindien. Musikerna kom från musikkårerna i Karlskrona och Stockholm. Ledare var den legendariske tenorbasunisten i Karlskronaflottans musikkår, Roland "Hattis" Dahlskog och bland musikerna fanns en furir Åke Dohlin från Stockholmsflottan. Han kom senare att bli chef för musikkåren i Karlskrona och en flitig marschkompositör. En annan legend från Karlskrona, klarinettisten Alf "Tott" Sigurdson, fanns också med på resan. Man spelade underhållningsmusik, ceremonimusik och Hattis gjorde också musikkåren till ett jazzkapell, vilket inte minst på Jamaika gjorde stor succé.

Som kuriosa kan nämnas, att de tre namngivna

Sextett på kryssaren *Fylgia* sommaren 1945. Nedre raden från vänster: Lars Blankenheim, tuba, Alf Sigurdson, klarinett, saxofon och slagverk, Åke Karlsson, b-kornett. Övre raden från vänster: Ingemar Berg, tenor 2, Robert Sjölin, tenor 1, Stig Hallberg, horn samt Karl-Erik "Hystis" Gustafsson, musikledare och esskornett. Arkivbild

musikerna ovan, alla hade så småningom sina söner i Karlskronakåren.

Så gör vi ett hopp till 1953, året för Drottning Elisabeths kröning. Hela musikkåren från Karlskrona kommanderades ombord på kryssaren *Tre Kronor* och man, det man kanske mest minns från detta, var den stora paraderna av örlogsfartyg utanför Portsmouth, efterkrigstidens största flotta. På hemvägen från kröningen kappkörde *Tre Kronor* med den ryska kryssaren *Sverdlov* och höll länge ryssen stången, men fullföljde aldrig främst på grund av för stor åtgång av bränsle.

Ett sista skutt på femtiotalet, nu till 1956. Detta är drog man österut och besökte bl.a. Riga, där man gav en utomhuskonsert, som drog inte mindre än 55 000 åhörare, ett mycket svårslaget publikrekord för musikkåren.

Såväl i England 1953 som i Riga 1956 leddes kåren av musikdirektör John Skoglöf.

Cirka 55 000 människor åhörde Karlskronaflottans musikkår under ledning av John Skoglöf i Riga 1956.
Arkivbild

Det finns hur mycket som helst att berätta från dessa kommenderingar, från andra hälften av 1800-talet till och med 1950-talet, som t.ex. när den legendariske flaggtrumslagare Joakim "Jocke" Johansson någonstans i arabvärlden köpte något, som han trodde var en hund, men som visade sig vara en schakal, som man hade all möda i världen att jaga i land, eller den musiker, som bad om ursäkt för att han missat morgonspelningen vid flaggans hissande fick svaret av musikdirektören – "Du var med!" eller när fartygets hela tillgång på selterglas gick i kras vid en rysk skål i Riga.

Det kan finnas anledning att återkomma i ämnet.

Som Fritiof Nilsson Piraten en gång uttryckte – Allt har hänt men allt har ännu inte berättats.

Olle Melin

Musikkåren på hemmaplan vid en av de sedvanliga lördagsmarscherna i Karlskrona någon gång på 1950-talet. Musikern i mitten är solotrumslagaren Bertil Stenholm.
Foto Privat

Musikkåren på kryssaren *Tre Kronor*s däck i samband med Drottning Elisabeths kröning 1953, Musikern med tenorbasunen är den legendariske basunisten Roland "Hattis" Dahlskog. Ur Björn Landenstads album

Vad en gammal bild kan berätta

Jarramas sjösättning 1 februari 1900

Jarramas – varvets sist byggda segelfartyg

Det är den 1 februari 1900 och klockan är 1400. Övningsfartyget *Jarramas* sjösätts från Stora verkstadsbyggnaden på Örlogsvarvet i Karlskrona inför en stor samling honoratiores och självklart ännu fler varvsarbetare. Sjösättningen förrättades av dåvarande befälhavande amiralen, konteramiralen Jacob Hägg, den kände marinmålaren.

Jarramas var nybygge 275 vid Örlogsvarvet sedan starten 1680.

Redan den 1 juni år 1900 startades den första resan under befäl av kapten Carl Gyllenstierna.

Jarramas byggdes i järn och var systerfartyg till *Najaden*, som sjösatts 3 år tidigare, 1897, *Najaden* var byggd i ek på järnspant och var fartygsbygge 267

Jarramas kom att bli varvets sist byggda segelfartyg.

De båda övningsfartygen var världens minsta fullriggare. Det påstås dock, att *Najaden* är två decimeter kortare än *Jarramas*.

Jarramas seglade med Skeppsgossar från sommaren 1900 till och med sommaren 1938, vilket var sista året med skeppsgossar som elever. Den sista karlskrivningen ägde rum i april 1939 och med detta var skeppsgossarna förpassade till historien.

Efter några år som logementsfartyg vid Örlogsvarvet, sattes hon åter i tjänst 1943 för segling med elever från Flottans sjömansskola och detta fortsatte till och med

sommaren 1946. Året efter togs skonerna *Gladan* och *Falken* i bruk för flottans segelutbildning och den verksamheten lever vidare. Fartygschef vid sista seglingen sommaren 1946 var kapten Sven Riben.

Jarramas seglade med skeppsgossar i huvudsak från Skeppsgosseskolan i Karlskrona, medan *Najaden* seglade med Marstrandsgossarna. Detta hindrade inte *Jarramas* från att då och då lämna Östersjön ut på Västerhavet. Till sjöss är det vanligt att man sotar för linjen, d.v.s. när fartyget passerar ekvatorn. På Skeppsgossefartygen sotade man för Kullen, när man seglade ut på Kattegatt.

Namnet *Jarramas* är turkiskt och tillsammans med fartyg kallade *Illerim*, blir det översatt till svenska, Blixt och Dunder, vilket turkarna lär ha kallat Karl XII. Det finns också uppgifter på, att namnet *Jarramas* betyder ”Den busige”.

Efter avmönstringen efter sommarseglingen 1946, lades fartyget upp vid Örlogsvarvet för att år 1950 säljas till Karlskrona stad. Efter viss översyn m.m. förtöjdes *Jarramas* vid Borgmästarfjärden, där hon sommartid blev ett omtyckt sommarcafé och där det anordnades visaftnar och annan underhållning.

I början på 1990-talet förtöjdes fartyget vid Kungsbron och i samband med Marinmuseets invigning den 30 juni 1997 skänktes fartyget av Karlskrona kommun till Marinmuseum.

Där har hon nu legat i drygt 20 år och åtskilliga tim-

mars underhåll har genomförts. Målsättningen är, att fartyget ska återställas i sitt ursprungliga skick. "Alla delarna finns!" Det är inte meningen, att hon ska kunna segla igen, men väl tas ut på fjärden för segelexercis.

Andra fartyg med namnet *Jarramas*

Den *Jarramas*, som vi känner till är nummer IV av fartyg, som haft namnet *Jarramas* och som tjänat den svenska flottan.

Jarramas I konstruerades av Charles Sheldon och var ett beställningsverk från Karl XII. Det sägs att kungen själv gjorde ritningarna.

Fregatten *Jarramas I* byggdes i Västervik och sjösattes den 14 juli 1716 och slopades 1754.

Jarramas II var också en fregatt och var en spegelbild av *Jarramas I*. Hon byggdes vid Örlogsvarvet i Karlskrona 1759 som nybygge nr 108.

Jarramas III var en korvett och byggdes vid Örlogsvarvet som nybygge nr 195 och sjösattes den 13 april 1821.

Fartyget utrangerades 1860 och användes därefter som materialbod vid varvet fram till 1879, då hon såldes till den tyske konsuln Frans Herman Wulff. Han använde skrovet till en förlängning av en stenbrygga på Jordö (Östanön) på västra sidan av Almö. Bryggan användes för lastning av sten från stenhuggeriet på Jordö. Här blev

hon liggande fram till början av första världskriget, då hon sprängdes av försvaret efter att en längre tid utsatts för plundring.

Olle Melin

PS. Vill Du läsa mer om *Jarramas*, så rekommenderas Vincent Rundkvists bok "Jarramas. Livet ombord på en fullriggare", utgiven som Föreningen Gamla Carlsronas årsbok 1990.

Lite data om *Jarramas IV*

Längd över allt	39,15 meter
Största bredd	8,38 meter
Djupgående	3,32 meter
Deplacement	350 ton
Segelyta	1002 kvadratmeter

Masthöjder	
Fockmast	24,0 meter
Stormast	25,25 meter
Kryssmast	20,84 meter

Besättning	4 officerare
	7 underofficerare
	15 korpraler
	92 skeppsgossar

Ektimmer och linjeskepp

Varvshistoriska föreningen i Karlskrona projekt *Ektimmer och linjeskepp* på Lindholmen fortsätter om än i något lägre takt på grund av rådande pandemi.

På bilden syns de bordlagda spanten liggande utanför Vasaskjul i väntan på resning. Denna var planerad till i höst, men man har tvingats flytta den förhoppningsvis till våren 2021. En del smärre detaljer återstår på "marken", innan det är dags.

Man funderar också på bästa sättet att resa spanten.

De väger, där de ligger cirka 25 ton. I detta sammanhang måste man erkänna sin beundran för de människor, som gjorde motsvarande arbete i slutet av 1700-talet. Man hade mycket folk och arbetet var förenat med stora risker.

Men de s.k. enkla maskinerna fungerar ännu idag.

Foto Bo Lindahl

Olle Melin

Tavelkabinettet på Skärva

Under sin tid som Varvsamiral i Karlskrona köpte Fredrik Henrik af Chapman år 1784 en lantegendom några mil utanför staden, Skärva. Där lät han år 1785 - 86 uppföra en grandios sommarbostad efter ritningar, som han själv gjort tillsammans med sin gode vän Carl August Ehrensvärd.

Här tillbringade han mycket tid både sommar och vinter och redan före sin pensionering år 1793 bodde han längre tid här ute än i sin tjänstebostad vid varvet, Gröna Gången. Han hade sitt arbetsrum en trappa upp. Där står i dag en tubkikare framför ett litet fönster och det har sagts, att han därifrån kunde övervaka arbetet på varvet, men det är en skröna. Här ute fortsatte han att studera efter sin pensionering för att ytterligare förkovra sig i skeppsbyggnadskonsten och publicerade också en hel del skrifter rörande olika formler för fartygens konstruktion. Han genomförde också en hel del praktiska prov genom att dra en fartygsmodell genom vattnet i en ränna, som han låtit gräva. Det är för övrigt samma teknik, som används i dag i SSPA i Göteborg, en av världens mest välmeriterade forskningsanstalter för skeppsbyggnad. År 1806, två år före sin död, sålde han egendomen.

Skärva har alltsedan Chapmans tid haft privata ägare, senast familjen Schröder/Wachtmeister, som 2014 sålde Skärva med alla inventarier på auktion. Egendomen tillhör Världsarvet Karlskrona och det är i sådana ögonblick, man saknar en institution liknande den brittiska National Trust, som kan ingripa och rädda kulturhistoriskt intressanta byggnader. Nu köptes huset av en

konstintresserad tysk entreprenör, Henry Nold, som låtit restaurera huset och gjort det till ett café och vandrarhem med frukostservering.

Vid auktionen skingrades även inventarierna, av vilka ett värdefullt så kallat spelur och två praktvaser i porslین föreställande Fredrik den Store av Preussen och hans bror Henrik av Preussen köptes av Nationalmuseum. Ägaren själv är som sagt konstintresserad och efter ett gediget förarbete av enskilda personer i Karlskrona har han låtit beställa en kopia av den urna, som stod i trädgården och som syns till vänster på bilden. Likaså pågår arbete för att försöka återanskaffa fem stora porträttmedaljonger, varav tre av Sergel. Dessa hängde i Chapmans sovrum.

I ett speciellt för ändamålet ritat rum hängde 96 små, 30x40 cm och 3 stora, 50x90 cm gouacher föreställande

kinesiska sampaner. Tavlorna är från Kina, troligen hemförda av Chapmans bror Charles, anställd vid Ostindiska kompaniet.

Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse köpte alla tavlorna för att hålla ihop samlingen. De har restaurerats och hänger nu på stiftelsens herrgård Engelsberg i Västmanland. De är tyvärr inte tillgängliga för allmänheten, men stiftelsen har låtit göra ett praktverk, där alla tavlor redovisas.

År 2021 firas 300-årsminnet av Fredrik Henrik af Chapmans födelse och Chapmansällskapet har funnit det vara lämpligt att till detta år återskapa Tavelkabinettet på Skärva till sin forna glans. För detta ändamål har vi startat insamlingen Tavelkabinettet, som riktas till alla, som har intresse av att värna om vårt svenska maritima kulturarv och vi hoppas, att den skall ge oss möjligheten att nyttillverka alla de 99 tavlorna. De fotografiska reproduktionerna kommer att deponeras på Skärva.

Namnen på de, som hjälpt till att återskapa den historiska miljön på Chapmans Skärva, kommer att finnas tillgängliga i Tavelkabinettet.

Det är många tavlor och vi är tacksamma för många gåvor, både stora och små, till Swish 123 2427 607 eller pg 414601 - 5. Skriv ditt namn och Skärva på talongen.

Insamlingen avslutas på 300 årsdagen av Chapmans födelse, den 9 september 2021. Resultatet kommer att publiceras på vår hemsida, www.chapmansallskapet.se under rubriken "Genomförda program".

Lars Rossander

Sällskapet F H af Chapman

Boken F.H. af Chapman 1721 – 1808

Boken har undertiteln *Genialisk konstruktör och effektiv, framgångsrik varvschef*. Den är skriven och förlagd av Magnus Ullman och är en av många böcker av honom, som på olika sätt behandlar episoder och människor i örlogsmarina sammanhang.

Det har genom åren skrivits många böcker om geniet af Chapman. Några exempel är Daniel G Harris bok från 1989, Marianne Nyströms bok från 2003 och Jan Linders bok från 2007.

Den här boken är kopplad till *Sällskapet Fredrik Henrik af Chapman* och ska betraktas som en jubileumsbok till 300-årsminnet av Chapmans födelse 1721.

Det är inte meningen, tycker jag, att jämföra denna bok med t.ex. Harris', som på ett mera vetenskapligt sätt beskriver Chapmans liv och verksamhet.

Boken är på cirka 120 sidor och är rikt illustrerad. Sidantalet gör självklart, att det inte kan bli en mer djupgående analys av Chapmans gärning. Man får istället se boken som en populärvetenskaplig berättelse om den store skeppsbyggaren.

Boken innehåller 12 kapitel, som beskriver Chapmans utbildning och praktik, hans verksamhet vid olika varv och befästningar som Göteborg, Sveaborg, Djurgårdssvarvet i Stockholm och slutligen Karlskrona. Olika kopplingar till kung Gustav III och den svenska historien finns, liksom en presentation av planschverket *Architectura Navalis Mercatoria* och boken *Tractaten*.

Avslutningsvis finns ett kapitel för nördar, som handlar om *Skepp, fartyg, skolor m.m. som uppkallats efter F.H. af Chapman*.

Som tidigare framgått är boken rikt illustrerad, vilket ökar läsvärdet. Det finns dock uppgifter i boken, där jag ifrågasätter sanningshalten. Jag kan t.ex. inte få in i mitt huvud, att Chapman från lantstället Skärva med kikare kunde överblicka arbetet på örlogssvarvet. Det måste vara en skröna.

Magnus Ullmans förlag. ISBN 978-91-983627-7-0

Olle Melin

Styrelsen för KA2 kamratförening

I förra numret av Kustposten började vi presentera styrelsen för KA2 kamratförening som valdes på det ordinarie årsmötet i början av 2020. Vi fortsätter i detta nummer att presentera styrelsen med ledamöterna Yvonne Wirbrand, Björn Wallmert, Olle Melin och Erling Holmberg. Till kommande nummer planerar vi att presentera den sista styrelsemedlemmen som tillika nyvaldes under året, Bengt Jönsson. Bengt tjänstgör som flottiljförvaltare vid Marinbasen och är därmed sammanhållande för förbandets specialistofficerare.

Yvonne Wirbrand
vice sekreterare
Varit anställd inom Försvarsmakten åren 1966 t o m 2012.

Har arbetat vid Blå Port, KA 2 Rosenholm och Sjöstridsskolan.

Åren 1986 t o m 2000 anställd som chefssekreterare vid KA 2 och gick i pension vid Sjöstridsskolan som chefssekreterare.

Erling Holmberg Suppleant
Gjorde värnplikt och frivillig tjänstgöring i Flottan 1971-73.
Började 1975 på KA 2 som minör. 2000 blev jag anställd i Flottan.

Gick i pension 2011.
Kassör i Kamratföreningen 1994-1998, suppleant sedan 2012.

Olle Melin
Suppleant
Började i Försvarsmakten 1959 som värnpliktig vid KA 4. Fänrik vid KA 2 1962 och i pension som överstelöjtnant 1998.

Styrelseledamot i KA 2 kamratförening från 1977 med uppehåll åren 1988 – 1991.

Redaktör för Kustposten 1992 – 2008.

Björn Wallmert
ledamot
Har jobbat på Karlskronavarvet som svetstekniker på Marinens ubåtar och nybyggnad.

Flaggtrumslagare – en viktig kugge i en musikkår

Jag har i ett antal artiklar speglat Marinens Musikkårs historia och därvid alltid kommit in på musikkårens betydelse för musikkåren. En annan mycket viktig person i sammanhanget är flaggtrumslagaren, d.v.s. den person, som med sin stav ger order till musikkåren under marscher och parader. Flaggtrumslagare är flottans beteckning på stavföraren. I armén och amfibiekåren heter det regimentstrumslagare, i flygvapnet flottiljtrumslagare och i hemvärnet hemvärnstrumslagare.

Många kallar stavföraren för tamburmajör och trots att detta begrepp använts inom försvaret under mycket kort tid, så lever begreppet kvar i allmänhetens medvetande. Tambur är beteckningen för trumma och tamburmajör betyder förste eller främste trumslagare, som förde befälet över samtliga trumslagare.

Undertecknad har under många år varit med i Hemvärnets musikkår i Blekinge och kan konstatera, att jag borde haft tre ögon under marsch, ett för noterna, ett för hemvärnstrumslagaren och ett för rättningen till kamraterna i ledet.

Stavföraren ger med sin stav order till musikkåren som framåt marsch, halt, marschs påbörjande och avslutande, order om mellanmarsch för trumslagarna och mycket annat. Flaggtrumslagaren ska hälsa på hälsningsberättiga personer och ska leda musikkåren vid figurativa marschprogram.

Jag har nedan publicerat namnen på flaggtrumslagarna vid Flottans (Marinens) musikkår från startåret 1862 fram till våra dagar. Från början var det ofta en äldre musiker i kåren som på grund av läggning och intresse för arbetet fick förtroendet som flaggtrumslagare. Detta kunde innebära, att tiden som flaggtrumslagare kunde bli av varierande längd. Först 1995 tillsattes en flaggtrumslagare, som på heltid skulle förrätta tjänsten. Detta år tillträdde Karin Svensson befattningen och den uppehåller hon fortfarande med glans. När detta skrivs har hon verkat i befattningen i 26 år, ett oslagbart rekord?

Tittar man på listan över flaggtrumslagare, finner man, att vissa tjänstgjort under flera perioder. Så var fallet med Frans Nilsson, välkänd i Karlskrona som Bas-Nisse och så var också fallet med Stig Hallberg och Alf ”Tott” Sigurdson, som växlade åren 1954 till 1973, då Stig Hallberg hastigt avled. Alf Sigurdsons första period som flaggtrumslagare sammanfaller med Stig Hallbergs tjänstgöring hos Försvarmaktens musikinspektör. Under denna period var Hallberg ansvarig för ett nytt stavförarreglemente, ett reglemente som med vissa justeringar används ännu idag.

Den förste flaggtrumslagaren var korpralen P A Pet-

tersson med smeknamnet ”Pelle Vinga”. Han lämnade musiken och blev så småningom flaggskeppare. Om hans stav berättas, att den varit kapten Rosengrens promenadkäpp. Till denna svarvades ett huvud och högst uppe på detta sattes en av kaptenens uniformsknappar. Man tager vad man haver!

Det ankommer inte på undertecknad att rangordna de olika stavförarna, men en legend, åtminstone i Karlskrona, var musikkonstapeln Joakim ”Jocke” Johansson, som förde staven åren 1936 – 1942, då han gick i pension. Han blev dock omedelbart inkallad för musiktjänst i den pågående beredskapen. Jocke var en mästare i stavföring med pondus, goda nerver och klart huvud.

Jocke Johansson började sin musikerbana vid Kungl Karlskrona grenadjärregemente (I 7), men överflyttades som valthornist till Flottans musikkår efter några år.

Musikerhumorn är speciell och kan belysas med nedanstående små anekdoter. En legendarisk slagverkare i Flottans Musikkår var flaggmusikonstapeln Gylfe Österberg. Förutom att sköta slagverksinstrumenten vid marscher och konserter, skötte han också utbildningen för kårens musikelever. Om dessa sade han:

En trumslagare behöver bara kunna tre saker, att hålla, *Takten, Truten och Rättningen!*

En annan legend i Flottans musikkår var tubaisten Gunnar ”Loket” Olsson, en historieberättare av Guds nåde. Loket berättade bl.a. om en Luciakröning på Stortorget i Karlskrona under 1950-talet, där en flaggtrumslagare sattes på prov. Luciatåget med åtföljande kröning var en stor folkfest i Karlskrona på den tiden och självklart var Flottans musikkår en viktig kugge i sammanhanget. Detta år hade kröningen av Lucia anförtrotts stadens borgmästare, Ebbe Dymling, som iförd trenchcoat och borsalinhatt i bästa Helmer Brydstil hängde ett halsmycke om Lucians hals. Därefter lyfte han på hatten och anbefalldes ett fyrfaldigt leve, som skulle följas av en fanfar, blåst av en av kårens trumpetare. Detta år hade signalgivningen anförtrotts furiren Sven Steinbach, en man med ett stort sinne för practical jokes. Fanfaren kom och när den verkade vara framme vid målet, satte borgmästaren på hatten, varvid trumpetaren började om och hatten åkte av igen. Och som ”Loket” uttryckte det, fem gånger går ju an och är roligt, men när fanfaren ljuder för tionde gången, då börjar det bli pinsamt. Flaggtrumslagaren Stig Hallberg viftade förtvivlat med staven för att få tyst på Steinbach och till sist fick han stopp på eländet och Dymling kunde för gott sätta hatten på plats. Samtalet mellan Hallberg och Steinbach efter framträdandet hade kanske varit värt att lyssna på.

Olle Melin

En bild från förstamajreveljen och passerandet av kasern Sparre. I täten flaggtrumslagaren Anders Karlsson. Foto Olle Melin

Här har musikkåren nått upp till Björkholmen vid förstamajreveljen 2014. I täten flaggtrumslagaren Karin Svensson. Foto Olle Melin

Flottans Musikkår på marsch utanför kasern Sparre. Flaggtrumslagare är Frans Nilsson, Bas-Nisse. Arkivbild

Avmarsch från Stortorget efter traditionell lördagsmarsch någon gång på 1960-talet. I täten flaggtrumslagaren Alf "Tott" Sigurdson. Arkivbild

Musikkåren i täten för begravningståget efter Hårsfjärdskatastrofen den 27 september 1941. Sorgmarsch under ledning av Joakim "Jocke" Johansson. Arkivbild

En klassisk bild av musikkåren på marsch på Vallgatan utanför kasern Trolle. I täten flaggtrumslagaren Stig Hallberg. MKS-foto

Första majrevelj i slutet av 1930-talet. Musikkåren på väg till Gröna gången och uppvaktning av varvschefen. Flaggtrumslagare Joakim "Jocke" Johansson. Arkivbild

Flaggtrumslagare Karin Svensson, som i 26 år anför Marinen's Musikkår och med elegans och kunskande hanterat staven. Foto Marinens Musikkår

Flaggtrumslagare vid Marinens musikkår 1862 –

1862 – 1875	P A Pettersson
1875 – 1885	O Hultberg
1885 – 1890	K Elftman
1890 – 1896	C Bergman
1896 – 1902	A Gadd
1902 – 1911	Frans Nilsson
1911 – 1918	T Fahl
1918 – 1922	G Pettersson
1922 – 1928	Frans Nilsson
1928 – 1936	Riego Åkerberg
1936 – 1942	Joakim "Jocke" Johansson
1942 – 1945	Petter Ström
1945 – 1954	Harald Stenström
1954 – 1962	Stig Hallberg
1962 – 1973	Alf "Tott" Sigurdson
1973 – 1977	Stig Hallberg
1977 – 1984	Alf "Tott" Sigurdson
1984 – 2004	Hans Lind
2004 – 2005	Anders Karlsson
2005 -	Karin Svensson

Haslö varv – en kugge i den marina verksamheten

Varvsområdet med stora verkstadsbyggnaden och trossbåt på slipen. Foto Johan Melin

I januari 1934 anmäldes firman *Haslö Båtvarv, Bröderna Olsson* till Länsstyrelsen i Blekinge. Bröderna var Sven och Nils Olsson.

Det började dock omkring 1920. Bröderna Olssons far, Ola, byggde tre båtar hemma på sin tomt. Traditionen fördes vidare av bröderna. Sven, som förutom båtbyggare kom att bli Hasslös starke man på 1950- och 1960-talen, lärde sig grunderna för båtbyggeri hos båtbyggare Jansson på Saltö i Karlskrona och satte där efter igång på allvar att bygga båtar och 1928 byggde han sin första kosterbåt, som fick nummer 1 i liggaren. Efter avslutad värnpliktstjänstgöring anslöt broder Nils till verksamheten.

Genom åren har byggts ett stort antal fiskebåtar från jaktkanoter till stora trätrålare på 65 fot. Den sista trålaren *Elisabet* levererades till Gotland 1967 med byggnummer 354. Den sista trålaren för ”hemmabruk” var *KA 16 Eros*, som levererades till Hasslö 1960. Om man räknar de små båtar, som byggts i serie, blir det över 400 nybyggen. Förutom nybyggen arbetade man också med reparationer och underhåll till den stora flottan av trålare, som fanns på Hasslö. I dag finns inte en enda trålare på ön.

Företaget är ett riktigt familjeföretag. Grundaren Sven Olsson avled redan 1969 och verksamheten fortsatte nu i regi av brodern Nils och Svens barn, Bengt och Kerstin. Kerstin gifte sig med en kommande delägare, Eli Sandberg. Deras barn, Anders och Jörgen fortsatte självfallet och Jörgen kom så småningom att kallas VD. För något år sedan gick stafettpippen vidare till sonen Johan, dagens VD. Jörgen, som i dag är 66 år, har arbetet på varvet i 50 år och är fortfarande verksam, men nu på verk-

stadsgolvet. Det var Jörgen, som var den som tog emot mig vid ett besök i oktober.

Varvskrisen drabbade också de små varven. Räddningen blev ett antal statliga myndigheter, som lade ut underhåll, reparation och ombyggnadsarbete på Hasslö båtvarv. Tullverket (sedermera Kustbevakningen), Sjöfatsverket och Marinen är i dag stadiga kunder hos varvet och borgar för, att framtiden är ljus. Även Karlskrona Affärsverks båtar får sin behövliga vinteröversyn på varvet. Marinmuseum nyttjar också varvet för sina museifartyg.

När jag besökte varvet var det ganska få båtar inne, men marinen hade vid tillfället en trossbåt och några stridsbåtar inne för översyn. I den stora verkstadsbyggnaden pågick motorbyte på en av Karlskrona Affärsverks passagerarbåtar.

För några år sedan köptes Hasslö varv av Övarvet på Öckerö och är idag en viktig del av varv, som servar marinen med översyner, underhåll och reparationer.

Via ett litet skjul med halmtak på 1920-talet, till ett båt-skjul 1929, ny verkstadsbyggnad kring 1950 och slutligen den stora skrovhallen från 1984, har varvet utvecklats från gammalt hantverk till en modern industri. Antalet anställda är idag cirka 35 personer. Av dessa är ett antal bosatta på Hasslö.

Varvet använder delar av Garpens fiskehamn som varvskajer. För några år sedan satsade man också på vinterförvaring av fritidsbåtar, men den verksamheten lades ned, eftersom den kostade mer än den smakade.

Olle Melin

Båtvarvet på 1950-talet med den då nya hallen.
Foto Olle Andersson

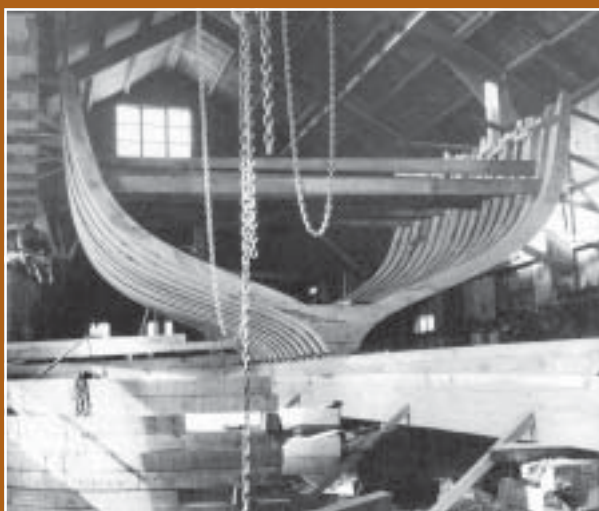
Varvet från sydväst med upplagd fraktskuta och virkesupplag. Foto Olle Andersson

Garpahamnen på den tiden det begav sig. Som mest fanns ett trettiotal trålare i hamnen.
Foto Olle Andersson

Flygbild över varvet. 1990-tal. Foto okänd

Ett av de sista nybyggena, trålaren KA 16 Eros från Hasslö. Eros var den sista stora trålaren på ön och skrotades 2006. Foto Olle Andersson

Hamnen med inneliggande objekt.
Foto Johan Melin

Garpahamnen 1943. Idag varvshamn.
Foto Birger Melin

Tidigare vd Jörgen Sandberg, numera arbetande pensionär.
Foto Ulla Melin

Evighetsmaskin?

Den gamle flaggskepparen hade efter pensioneringen fått en liten arvodesbefattning på varvet, där han förestod ett vedsågarelag som med hjälp av en vedeldad lokomobil svarade för Ekipagets vedåtgång. Syslan var behaglig och lagom ansträngande och åtminstone ha två man under sig att ryta åt och befalla i arbetet hjälpte till att hålla självkänslan uppe. Varje månad lämnade så flaggskepparen in en redogörelse för det anförtrodda uppdraget med tydliga ekonomiska kalkyler och debet och kredit, precis som hans företrädare i ämbetet tidigare gjort. Så gick det hela lugnt i flera år.

Men så en vacker dag fick en av statsrevisorerna fatt i de där ekonomiska rapporterna och snart nog kom han underfund med att den där vedsågningen, den var nog ett ganska dyrt kapitel. För att få klarhet i problemet hur man här skulle kunna göra en fin besparing beslöt vederbörande att på ort och ställe göra en undersökning. Han kom alltså en vacker dag fram till det gamla idylliska skjulet, där lokomobilerna tuffade och sågade och flaggskepparen kommenderade sina båda handräckningar. Revisorn presenterade sig och förklarade, vad han ville nå fram till genom besöket och flaggskepparen svarade begrundande sitt *jau-hau-si, fråuga han baura, såu skau jau nog svaura!*

Och så utspann sig följande samtal:

- *Nå flaggskepparen, hur lång tid tar det med den där maskinen att såga en famn ved?*
- *Jau-hau-si! Deit beror sej allt påu deit si!*
- *Vad kan det väl bero sig på?*
- *Jo-ho-si. Deit beror sej påu, vaud deit ei för ein famn, si! Om deit er ein vaunli famn eller ein stor-famn.*
- *Jaså. Nå, om vi antar, att det är en vanlig famn. Hur lång tid tar det då?*
- *Jau-hau-si! Deit beror allt påu deit si!*
- *Men vad kan det bero sig på. Om det är en vanlig famn ved?*
- *Jo-ho-si. Deit beror påu, om deit är bjrkeveid eller grauneveid.*
- *Nåja! Vi antar då, att det är en vanlig famn björkved. Hur lång tid tar det då att såga upp den?*
- *Jau-hau-si! Deit beror allt påu deit si!*
- *Ja, men vad kan det väl bero sig på. En vanlig famn björkved alltså?*
- *Jo-ho-si! Deit beror sig påu om dein skau såugas på itt eller tvåu stiellen!*
- *Jaha. Vi säger då en vanlig famn björkved, som ska sågas på två ställen, för det är väl det vanligaste?*
- *Jau-hau-si! Deit beror sej allt påu deit, si!*
- *Vad i hela fridens namn kan det väl nu bero sig på?*

- *Jau-ho-si!. Deit beror sig påu, si, om jaug haur tvåu eller trei man ge hannräckning.*
- *Enligt rapporterna brukar ju flaggskepparen ha två man till hjälp. Hur lång tid tar det alltså att såga en vanlig famn björkved på två ställen och med två man till handräckning?*
- *Jau-hau-si! Deit beror sej allt påu deit, si!*
- *Vad är det väl nu, som beror sig på?*
- *Jo, ho, si! Deit kan bero sej påu,si, om han är staplad här veid lokomobilen eller där botta unner skjulet.*
- *Vi antar att den ligger här vid maskinen. Och är staplad. Och är vanlig björkved. En vanlig famn. Som ska sågas på två ställen. Och med två man till hjälp. Hur lång tid tar det?*
- *Jau-hau-si. Deit beror se allt påu deit si!*
- *Nu kan det väl inte bero sej på något mera. Hur lång tid alltså?*
- *Jo-ho-si! Deit beror sej allt påu deit, si! Om deit är vanlit folk till hannräckningen eller om det är beväringar.*
- *Ah! Det är vanligt folk. En vanlig famn. Vanlig björkved. Två ställen. Två handräckningar. Hur lång tid?*
- *Jau-hau-si! Deit haur jaug egentligen inte kontrollereat, si. Mein er deit en vaunli famn auv bjrke, som skau såugas påu tvåu stillen meid hjälp auv tvåu man vaunlit folk te hannräckning, då brukar deit gåu såu fort, såu vi kan hoålla jämn fyr onner pannan påu den där jekla lokomobilen, som vi såugar meid...*

Vedupplag på Ekipaget

Så det kan gå!

Det här handlar om en händelse under andra världskriget, som verkligen kunnat sluta illa. Den har berättats av Bo Westin, dåvarande löjtnant vid KA 2 och sedermera general och Chef för Försvarsstaben. Här följer Bo Westins berättelse.

Jag var chef för närluftvärnsberedskapen i Karlskrona. Den omfattade ett 20-tal akantroppar, varav ett antal 20 mm apjäser m/39. Vis av skadan efter tidigare händelser, lät jag sätta upp en utförlig instruktion om riskmomentet i varje pjäsvärn.

Vid en lunch på KA 2 officersmäss vid Gräsvik, hördes plötsligt en väldig krasch. Det verkade som en kollision mellan två spårvagnar, vilket föreföll otroligt men inte omöjligt i Karlskrona på den tiden. En titt utanför fönstret gav besked om, att så inte var fallet. En Uppassare kom in och meddelade, att regementschefen (dåvarande översten Gösta Möller) ville tala med löjtnant Westin i telefon. Följande konversation utspann sig:

- Det är regementschefen, god dag på Dig
- God dag, överste
- Du skjuter på mig
- Nej, överste
- Jag säger, att Du skjuter på mig- Nej, överste
- Har jag sagt, att Du skjuter på mig, så gör Du det. Undersök och rapportera!
- Ja, överste

Efter en stunds funderande satte jag kraschen i förbindelse med regementschefens uttalande. En tropp 20 mm apjäs m/39 fanns grupperad på höjden vid Gräsvik. Om den skjutit söderut mot Karlskrona, kunde bogvågs- och mynningsknallarna i förening åstadkommit ljudet av en krasch. Jag rusade iväg till troppen och fann att mina farhågor besannats. Flygvarning hade gått ut och pjäsen bemannats och laddats. I låst höjdläge hade pjäsen satt igång skjutningen själv och avlossat hela magasinet i riktning mot Karlskrona, samtidigt som den drog sig mot sols. Avståndet till Ronnebygatan, där regementschefen bodde, var 2 100 meter och autodestruktionsavstånd 2 200 meter. Ett antal skott träffade mellan andra och tredje våningarna och krevrade mot väggen. I regementschefens bostad fanns ett burspråk. Några splitter gick in genom en glasruta och träffade den tidning, som regementschefens dotter satt och läste. Eftersom det var lunchdags, var det många människor på Ronnebygatan, men ingen skadades. Det väcktes en del ersättningsanspråk för glasskador, men de flesta var obefogade. Rappningen skadades på ett par hus, det var i stort sett allt. Man kan tycka, att det var en föga effektiv pjäs, som inte kunde åstadkomma mera än 20 krevader på en stadsgata. Förklaringen var emellertid, att projektilernas hastighet vid anslaget mot husväggarna var så stor, att sprängverkan huvudsakligen var riktad framåt och togs

upp av de stabila husväggarna. Spränggranaterna var inte konstruerade för det slaget av mål.

Återgiven av Olle Melin

Gösta Möller

Bo Westin

Plats för luftvärnspjäsguppering, sedermera plats för flaggsignalering

Ronnebygatan 21 där Gösta Möller bodde.

Överste 1. graden, Fil Dr Kjell Werner, föddes den 30 maj 1920 i Lunds stadsförsamling och avled den 16 augusti 2020 i Malmö.

I anslutning till sin 100-årsdag den 30 maj i år, sammanställde generallöjtnant Lars G Persson ett utdrag ur hans berättelse som följer här:

Överste 1. graden, Fil Dr Kjell Werner, KSO, Malmö, firade den 30 maj 2020 sin 100-årsdag. Han kom in i vårt vapen när det bara var knappt 40 år gammalt, han är Kustartilleriets ålderman och – såvitt jag kan finna – den siste kvarvarande KA regementsofficer som tjänstgjort under beredskapsåren.

Han har lämnat en omfattande och detaljerad berättelse om sina år i vapnet, som jag i skriftlig form fått ta del av. Särskilt intressant är då att läsa om just de första åren, då han som nyinryckt officersaspirant fick uppleva både september 1939, april 1940 och, som ung officer det särskilt skärpta läget hösten 1943. Berättelsen innehåller mycket, både intressant, förskräckligt (vad gäller vår beredskap) och beskrivning av utbildning med många dråpliga händelser. För oss som kom in i vapnet tjugo eller flera år senare i tiden är det roligt att höra om bedrifterna av de då unga subalterner som ledde utbildning och beredskap, och som vi kom att möta som avsevärt mer seniora officerare. Liksom om de då äldre som vi bara hört anekdoter om.

Inställelseplatsen för de blivande aspiranterna 1939 var Waxholms kastell där de första klackvänder-veckorna tillbringades på dess kaserngård i brännande sol. Därefter för aspiranterna till en sommar på Ängsholms fort för artilleriutbildning vid redan då gamla avställda pjäser medan studentkompaniet i övrigt för till Fejan. Skarp-skjutning med 15cm-artilleri och flyttbara 57mm pjäser skedde från Vindö Skarpö ut över Kanholmsfjärden!

Den 1. september 1939 anföll Tyskland in i Polen och storkriget var ett faktum. Stämningen var kaotisk och aspiranterna uppdelades på olika beredskapsförband i Sydsverige och på Gotland. Kjell Werner (KW) och några till fördelade till 21 cm batteriet på Yttre Hamnskär. De var måttligt utbildade för sina befattningar och det ”högre” befälet bestod av en ung löjtnant och två flaggkadetter. Tiden bestod mest av byggande av taggtrådshinder, lossande av de 120 kg tunga granaterna och kol till baracker och kök.

Beredskapen sänktes överlag efter någon månad och återsamling skedde. Under besök på dåvarande marinledningens på Birger Jarlsgatan 7 (!) blev flertalet, men inte alla, antagna till kadetter. De antagna skickades hem med en diger lista på uniformspersedlar att själva, på egen bekostnad, anskaffa, bland annat en kadettuniform och 12 vita skjortor!

Därefter fortsatte utbildningen på KA2. Bostäder och lektionsrum låg till en början på Vallgatan med en kadettmäss i en mindre f.d. lägenhet men med två upppassare. Kadettofficer var Nils Ljunggren., . Utbildningen med organisation, sambandstjänst och 10,5 cm m/32 ge-

nomfördes enligt tämligen fredsmässiga rutiner, föga påverkade av det krig som rasade på andra sidan Östersjön.

Vinterutbildning genomfördes i Härnösand (inte som vanligt i Storlien eftersom sjökadetterna inte kunde åka på långresa. Plågor skulle fördelas jämnt!)

Våren och sommaren ägnades åt lvakan- och min-tjänst med förläggning på Aspö Mad, dit transporterarna denna kalla vinter gick över den frusna sjön på rösade isvägar, och Kungsholms Fort

Den 9. april 1940 pågick utbildningen på Kungsholms Fort. Därifrån skickades senare denna ödesdigra dag ut en bevakningsbåt, med extrabesättning av fyra kadetter men utan fungerande 37mm kanon och utan andra sambandsmedel än optiska, att övervaka inloppet till örlogshamnen. Det enda skarpa var senare utläggning av skarpa mineringar utanför Ronneby och i Öresund. Men i vita skjortor med stärkekrage under overallen!

Under hösten påbörjades utbildningen på Sjökrigsskolan som fortfarande bedrevs i den vackra byggnaden på Skeppsholmen. Boendet hos familjer i Stockholm fick de ordna själva för det bidrag dom fick. Den traditionella kadettbalens måltid åts i lektionsrummen och dansen gick i ordersalen.

Den påtagliga skillnaden mot senare tider var att praktiktjänstgöringen mellan de två åren på KSS till stor del fullgjordes på beredskapsbatterier. Den första för KW:s del på batteri Stora Roten dit de transporterades i slädar över isen. En tragisk händelse inträffade där när ett målflygplan flög så lågt över ön att en värnpliktig träffades av flygplanets medar och omkom

Utöver detta genomfördes kurser vid KAS både från batteri Bäckastrand och Hamnskär. De lärare som KW nämner är bl.a. kapten Lange, kn Ehnroth, lt Eklind, lt Jarneberg och fk Eklund – välkända för många av oss äldre.

Efter ytterligare ett år, nu som flaggkadetter, på KSS examinerades kursen av amiral Fabian Tamm och IKA general Hjalmar Åström.

KW började sin tid som fänrik på KA2 med utbildning på de nya rörliga 15,2 cm batterierna, nu på Oscarsvärn under kapten Håkan Mohr och nu iklädda den nya uniformen m/42. Övningarna omfattade också en förflyttning till Härnösand med tåg och i sträng vinter markmåls-skjutning mot sydöstra Hemsön. Senare också på Tofta skjutfält på Gotland med fältartilleri.

I augusti 1943 höjdes beredskapen dramatiskt inför regeringens uppsägning av transitavtalet med Tyskland. Hela den rörliga divisionen med tre 15.2 cm batterier grupperades och genomförde många förflyttningar och skjutningar längs ostkusten.

KW tjänstgöring efter 1945 präglades av befattningar på KA Skjutskola och förstas som elev på Sjökrigshögskolan, som då var belägen i "Kloka Huset" på Östermalm. KAS utbildningsverksamhet var redan då som under lång tid därefter präglad av rundresande mellan förbanden och därmed väldigt jobbig för både lärare, elever och deras familjer.

1949 blev KW kapten på KA4 och, med undantag av fyra år som stabschef på Gotlands Kustartilleriförsvaret i Fårösund och några år som Chef KA Skjutskola, kom han att tjänstgöra på Västkusten. Han var där chef KA Radarskola, regementschef KA4, chef 5. Kabrigaden och kustartilleriförsvarschef tillika försvarsområdesbefälhavare. Han gick i pension 1980.

Några personliga kommentarer av undertecknad:

-Jag som tjänstgjorde under honom som kadett och ung officer i alla dessa hans befattningar från 1958 och upplevde honom som en mycket fast och uppskattad chef.

-KW fick verka i Kustartilleriet från dess brådstörtade nyuppsättning från 1936 till vapnets största omfattning 1980. Han slapp att inifrån uppleva dess lika brådstörtade nedrustning åren kring 2000. Förhoppningsvis får han uppleva ännu en uppgång, nu för dess efterföljare Amfibiekåren.

-Efter sin pension studerade han vidare i ett ämne, arkeologi, som han fattat tycke för redan under gymnasietiden. Han arbetade sig fram till en doktorsgrad i ämnet vid Göteborgs Universitet och disputerade 1993 med avhandlingen "The Megaron during the Aegean and Anatolian Bronze Age. A study of occurrence, shape, architectural adaptation and function".

För utdraget ur hans berättelse svarade Lars G Persson.

Så kunde det gå till förr i tiden.

Det är länge sedan jag lämnade militärlivet - 22 år. Men ibland kan det kännas som igår. Eftersom jag inte är någon ungdom längre, men gärna skulle vilja vara det, tar

När det var dags för slutövningar kunde man bli utsedd till tätlagschef med ansvar att resa 20-mannatältet i oländig terräng och i mörker samt göra upp eldpostlista. Eldposten höll eld i tältkaminen och vakade över brandrisken. Inte alltid så lätt då kaminen lätt blev rödglödgdad om man lade i för mycket ved. Ofta kom man in från ett pass som vaktpost i postställe utomhus och blev lätt dåsig. Att somna var en dödssynd. Den som inte suttit på vedlådan och lyssnat till kamraternas andetag och fotogenlampans sus och känt doften av blöta vadmalskläder och brinnande ved, har missat något.

I min första slutövning (1960) tjänstgjorde jag som radiotelegrafist på MUL-13 där Nils Avendal var skeppare och tryggheten själv. Jag var landkrabba och näst intill skräckslagen över att stå på en bryggvinge som doppade i vågorna och morsera med alla fyror i den stormiga Hanöbukten. Då kändes det lugnt när vi lagt till vid linje 7 på Kungsholmsfort, och befriande att stå vakt vid landgången.

Nästa utmaning var att tjänstgöra som militärpolis (MP), vilket jag blev kommenderad till i början på 1960-talet. Det var många militärer i Karlskrona på den tiden och alla värnpliktiga, kustartillerister och flottister, måste

gå klädda i uniform på fritiden. Det var ett uppdrag som vi genomförde tillsammans med kollegor i Flottan. Jag var ung furir och gick bland annat tillsammans med Sixten Svensson (torpedsexten kallad) som var högbåtsman och äldre än jag, vilket kändes bra. Jag minns inte att vi fick någon särskild utbildning för uppgiften, men sannolikt fick vi det. Vi åkte omkring i en mindre buss som var märkt MP, klädda i permissionsuniform, vitt bälte med axelrem och armbindel märkt MP, beväpnade med batong. Uppgiften var att kontrollera de värnpliktigas uppträdande, klädsel och nykterhet, och vid behov ingripa. Vi höll till mest i centrum, men även på Wämö, när det var dans där. Ingripanden handlade mest om att tala om för överförfriskade soldater och sjömän att ta på mössan och knäppa vapenrocken. Ibland kunde det hetta till, när någon var oförmögen att ta vara på sig själv. Vi körde dem till kronohäktet på Stumholmen och satte dem i fyllecell för tillnyktring. Nog så besvärligt ibland, men vi var nog en ganska mild version MP, i varje fall i jämförelse med kanadensisk MP, som jag långt senare upplevde vid en FN-tjänst.

Dagbefäl, vakthavande befäl och beredskapstjänst i olika nivåer och organisationer kom att bli en betydande del av yrkeslivet som officer. Om det finns en del att berättas men det får bli vid ett annat tillfälle.

Rast upphör och åter till nuet.

Bengt-G Lex

En något öde vinterställd utomhusutställning.

Rörliga museet

Arets säsong har varit mycket positiv för museet. Vi var lite tveksamma till hur året skulle utveckla sig. Det var framför allt två alternativ som vi såg framför oss. Antingen skulle coronapandemin förorsaka att besökarna höll sig borta från museibesök eller kanske tvärt om utnyttjade möjligheten att besöka museer när mycket annat var stängt. För vår del blev det det sistnämnda. Vi har glädjande nog ökat antalet betalande besökare med nästan 20 procent.

Besökarna har varit mycket positiva till vårt museum och värdarna som varit på plats har fått ta emot mycket beröm för hur bra museet är. Denna feedback känns ju mycket trevlig att få och jag uppmanar alla som har bidragit till att museet är som det är att ta åt sig lite av äran!

En av förändringarna inför denna säsong var att vi satsade på glassförsäljning. Det visade sig vara en succé. Det har sålts mycket glass i sommar.

För de övriga SMHA-museerna (Sveriges MilitärHistoriska Arv) har utfallet av säsongen varierat mycket. Flera museer har, precis som vi, haft en ökning av antalet besökare medan till exempel Gotlands Försvarsmuseum har haft en nedgång på 40 procent i antalet besökare. Det ekonomiska utfallet har på grund av minskat antal besökare påverkat dessa museer starkt. Det har inneburit att verksamheten, framför allt vad avser anställd personal, har fått skäras ner för de här museerna.

Statens maritima och transporthistoriska muser (SMTM), som bland annat omfattar Marinmuseum och Vasamuseet, har påverkats mycket av pandemin. Nästan hälften av ekonomin för SMTM kommer från Vasamuseets intäkter och de har ju huvudsakligen uteblivit i år.

Höstens och vinterns arbete vid vårt eget museum har inledningsvis, och precis som vanligt, börjat med att vinterställa museet. Detta innebär att huvuddelen av utomhusutställningen tas in i huvudbyggnaden och att en kraftfull förtätning av materiel därmed sker i denna lokal.

Under hösten och vintern fortsätter arbetet med vår Ltgb 30 och lysraketspjäsen. Det är framför allt rostbekämpning och målning som behövs. Geländewagen är, när detta skrivs, under renovering vid Törnströmska

gymnasiets fordonsprogram för att få ny koppling och nya fjädrar samt en riktig service.

Arbetet med biblioteket fortsätter och vi bedömer att till nästa säsong kommer det att finnas en pekskärm i biblioteket där man lättöverskådligt ska kunna se och hitta vilken litteratur vi har.

Under året har det kompletterats en del i PRIMUS framför allt vad gäller Lv-materiel. Detta är nu tillgängligt på Digitalt museum. På samma ställe kan Du också finna två artiklar, dels en om robot 08 och dels en om 15,2/M37. Dessa artiklar har producerats under året.

Inventering av farliga föremål vid vårt museum har pågått under en stor del av året och kommer att fortsätta. Samverkan sker med Marinmuseum i detta ärende och vi kommer att få hjälp av Swedec för att kontrollera att vi inte har några farliga ammunitionsobjekt.

Under hösten har landshövdingen varit på besök vid museet och fått information om vår verksamhet samt blivit medveten om vårt önskemål att bygga ut för att få ett bättre fungerande museum med all materiel under tak. Det skulle innebära många fördelar, inte minst möjligheten att kunna ha öppet för visningar nästan hela året runt. Det skulle troligen också vara positivt för besöksnäringen att ha tillgång till ytterligare ett besöksmål.

En grupp har bildats för att driva utvecklingen av museets utställningsverksamhet. Målsättningen är att vår materiel ska kunna kopplas till de förband som den verkat i och att vi kan åskådliggöra vilka uppgifter dessa har löst. Vidare ska besökaren på ett bättre sätt än i dag ledas genom museet för att på ett pedagogiskt sätt kunna ta del av museets innehåll. Hur långt vi hinner i detta arbete inför nästa år är i nuläget lite oklart.

Däremot är det helt klart att 2021-års årsmöte kommer att hållas 2021-03-08. Om det blir ett fysiskt årsmöte eller om det måste ske digitalt, kommer vi att ta ställning till senare. Kallelse kommer ut som vanligt. För ytterligare information om museet se vår hemsida: www.kustartilleri.se

En God Jul och ett Gott Nytt År tillönskas Dig!

Tommy Erlandsson

Kanonerna står lite huller om buller för att få plats inomhus.

Lysraketspjäsen nästan färdig, saknas bara att måla det inre utrymmet.

Förtätning med bland annat Robotbil till robot 15 i främre lokalen.

Även stora hallen har fått ge plats för en del fordon inför vintern.

tgb 30 under "renovering" - ett drygt arbete att få det bra.

Foto: B-G Fransson

Ett tråkigt 20-årsminne

I år är det 20 år sedan vårt kära KA 2, Karlskrona kustartilleriregemente lades ner efter 98 år och 10 månader i försvarets tjänst.

Meningen var, att Kamratföreningen skulle minnas regementet i samband med föreningens höstmöte och då i större omfattning, än som har varit brukligt vid våra höstsammankomster.

Tyvärr satte Coronan stopp för detta och eventuellt görs ett nytt försök med en då försenad högtidlighet 2021.

I stället presenterar vi här i Kustposten en bildkavalkad från året 2000 kopplade till regementet eller kamratföreningen.

Håll till godo!

Olle Melin

Fotografer

Gunnar Ekström

Andreas Karlsson

Olle Melin

Åke Melin

Torbjörn Sunesson

Jan Zettergren

I samband med nedläggningen skrevs en bok om regementets historia, *Kungl Karlskrona kustartilleriregemente 1/1 1902 – 31/10* utgiven som Marinmusei årsbok 2002.

Vidare gjordes en inspelning på CD med musik kopplad till KA 2 musikkår (1902 – 1957). Skivan producerades 2001 under namnet *Karlskrona kustartilleriregemente*. Inspelelingen gjordes av Marinens hemvärnsmusikkår, Karlskrona. (numera Hemvärnets musikkår Blekinge).

Redan under 1999 vidtogs åtgärder för att försöka hindra nedläggningen. Den 26 och 27 oktober

1999 genomfördes en stafett till Stockholm för uppvaktning av försvarsminister Björn von Sydow. Tyvärr påverkade inte stafetten det kommande beslutet. På bilden syns startmannen Mattias Linde strax före starten från Rosenholm

Marininspektören Torsten Linds besökte KA 2 vid några tillfällen i samband med kommande beslut

Kamratförenings sista vintermöte på Rosenholm den 3 februari

KA 2 sista soldaterinran i Ulrica Pia den 12 maj

Kamratföreningens vårutflykt den 18 maj till författarbyn Jämshög

KA 2 sista högvakt vid Kungl Slottet 21 – 22 mars

Försvarsutskottet på besök i maj. Modellsalen i örlogshamnen. Från vänster Günter Villman, Bo Wranker, Mats Johansson, Håkan Juholt, Ulf Lönnqvist, Agne Hansson, Jan-Anders Palmqvist, Lennart Pettersson, okänd, Leif Carlsson

Kamratföreningens årsmöte den 17 juni. Fanförrare är Anders Ödervall

Sista baskerceremonin på Kungsholmen den 6 juli

Sista skottet med 12/80 den 26 september. Günter Villman och Sigvard Bengtsson

Marita Jonasson på Truppserviceförrådet fick också skjuta

Reservofficersmöte den 13 och 14 oktober. Anders Abrahamsson medaljeras av Günter Villman

Reservofficersmiddag. På bilden från vänster Hans Hansson, Ulf Sjöberg, Sven Åkesson och Ulf Falck

Samling för en sista personalfest den 20 oktober. Här syns Sven Carlsson, Claes Wiridén och?

Paus i personalfesten. Gun Bengtson

Sveriges television på besök den 25 oktober. Peter Kullring intervjuar Günter Villman

Fortsatt intervju, nu med Torbjörn Sunesson och Gösta "Göddock" Olsson

Nedläggningsceremoni på Kungsholmen för krigsförbanden 5.amfibiebatljonen och 14.minutläggningsdivisionen

Avtäckning av minnessten på Kungsholmen den 27 oktober

Günter Villman vid minnesstenen

Vernissage av minnesutställning på Marinmuseum den 29 oktober. Anders Björngreen, Günter Villman och Per-Inge Lindqvist

Utställningens skapare Olle Melin tillsammans med f.d. KA 2-musikern Viking Syrén

Kamratföreningens uppvaktning. Gustav Karlsson (delvis skymd) och regementschefen

Regementschefens mottagning den 20 oktober. Kommunråden Mats Johansson och Gertie Olsson uppvaktar

Samling i Konserthuset för konsert, medaljutdelning och avskedstal. Här syns från vänster landshövding Ulf Lönnqvist, Bo Wranger, Per Engkvist, Göran Boijesen, Stefan Furenius och Roland Hultgren

F.d. KA 2-musikern Eskil Nyström dirigerar sin marsch Överste Villman, tillägnad regementschefen

Nedläggningsceremoni på Stortorget den 31 oktober

KA 2 regementsfana överlämnas till marininspektören

Högtidsmiddag i värnpliktsmatsalen. Från vänster Magnus Ericsson, Per Engkvist, Torbjörn Sunesson och Jörgen Bengtsson

Ytterligare deltagare. Från vänster Roland Strand, Håkan Wihlborg och Göran Johansson

Samling för flaggceremoni på Rosenholm den 31 oktober

Täckelset över minnesstenen avtäckts av Anders Wiberg och Jörgen Bengtsson

Kl 1616 tisdagen den 31 oktober halades örlogsflaggan på Rosenholm

Den militära vakten på Rosenholm överlämnas till civilt vaktbolag den 30 november

Torpedbatteriet i Oxdjupet

Kustartilleriets enda torpedbatteri grupperades vid Oxdjupet. Det var en mycket bra placering genom att huvuddelen av all fartygstrafik som skulle mot Stockholmsområdet måste passera igenom det smala sundet Oxdjupet.

I flera länder hade man kring år 1860 börjat bygga upp olika typer av enkla sjöminor som var förankrade på havsbotten och som detonerade när ett fartyg seglade på dessa. Tankar föddes tidigt att försöka öka sannolikheten att stoppa och kanske sänka fientliga fartyg genom att minan kunde styras mot målet och fås att explodera.

Fregattkaptenen Luppis vid den kejsarliga österrikiska-ungerska flottan bad år 1864 att den engelska ingenjören Robert Whitehead skulle konstruera ”liten båt som kunde lastas med krut och styras mot fientligt fartyg”. Whitehead som då bodde i Trieste började tillsammans med sin son och en arbetare det hemliga arbetet. Whitehead ville dock att ”den lilla båten skulle gå under vattnet, osynlig för fienden”. År 1866 hade Whitehead konstruerat en simmande mina som kom att kallas torped. Två år senare fick österrikiska regeringen rättigheten att tillverka torpeder. Flera länder fick sedan rättigheten och 1878 fick även Sverige rättigheter att licenstillverka Whiteheads simmande mina. Om detta sedan skedde är oklart. Vid denna tid hade ordet torped ännu inte införts, vilket skedde år 1896 när Sverige köpte de första självgående torpederna.

Torpederna avfyrades från plattformar i land och från fartyg. Snart konstruerades speciella fartyg, torpedbåtar i olika utförande, även undervattensbåtar fick så småningom det nya vapnet.

År 1890 hade Storbritannien minst ett landbaserat undervattensbatterier.

Erfarenheter från bland annat det rysk-japanska kriget 1904-05, där torpeden användes i strid, studerades och den svenska marinattachén i Sankt Petersburg erhöll frågan från Stockholm om Ryssland håller på att bygga undervattensbatterier i sina befästningar.

1899-1901 byggs ett torpedbatteri i fortet Oscarsborg i inloppet till Kristiania/Oslo. Den valda platsen hade stora likheterna med svenska inlopp med avsmalnande passager men den stora skillnaden var djupare vatten

I Sverige kan man i handlingar från 1903 läsa om tänkta ”flyttbara torpedstationer”. Dessa skulle placeras på förberedda strategiska platser. Stationerna skulle ankras upp på platser där botten skulle bestå av slätt berg eller av sand. Av detta blev det intet, istället utreddes att lägga ett fast torpedbatteri i inloppen till Karlskrona och Stockholm.

År 1903 beslutas att ett landbaserat torpedbatteri skall byggas i fortet Oskar-Fredriksborg vid inloppet till Stockholm vid Oxdjupet. Medel för detta avsattes med 348 000 kronor, varav 208 000 för sprängarbeten och byggnation och 140 000 för maskinrum, förläggning, avträde, förråd, torpedmateriel mm.

Den nya tekniken med torpeder väckte stort intresse i olika tidningar. Svenska Dagbladet skriver bland annat om torpedingenjör A.F.Arsenius som efter många år i amerikanska marinen kommit hem och av Marinförvaltningen i Stockholm fått uppgiften att konstruera ett torpedbatteri.

Verkansområdet i Södra Trälhavet för torpedbatteriet. Tunnlarnas något olika riktning gjorde att två av torpedtuberna även täckte området mot Vretaviken medan de andra två kunde nå mål upp mot Skarpö. Det inritade verkansområdet är inte exakt då dessa uppgifter saknas.

År 1902 reser överste Munthe och kommandörkapten Dahlgren till Norge för att studera det nya torpedbatteriet i Oslofjorden. De fick till viss besvikelse dock inte besöka platsen för torpedbatteriet men får tillgång till ritningar, konstruktion och erfarenheter. Sveriges och Norges unionsfördrag var fortfarande gällande vid denna tid.

I slutet av december 1903 skrivs i Aftonbladet, efter en debatt i andra kammaren, om muddring

av rännan i Oxdjupet som näringslivet önskar för att få in större fartyg till och från Stockholm och därmed billigare frakter. Beslut togs om att passagen skulle muddras till 10 meters djup och 50 meters bredd. I artikeln skrivs att då kan slagskepp/kryssare passera in, och att Tyskland har 13 pansarfartyg, och landet i öster har än fler dock äldre. Risken att dessa smyger in till Stock-

holm och igångsätter ett överraskande anfall framförs. Ett bemannat torpedbatteri i Oxdjupet skulle dock kunna stoppa eller försvåra en sådan krigshandling. Man påpekade att det norska undervattentorpedbatteriet vid Oscarsborg i inloppet till Kristiania hade ständig krigsberedskap.

Byggnationen tog fart i fortet Oskar-Fredriksborg och torpedbatteriet byggdes i berget norr om pansarbatteriet med ingång i norra kaponjären och en brant gångtunnel ner till torpedbatteriet. På hjässan placerades en pansarkupol som var torpedbatteriets observationsplats.

I berget byggdes en bassäng som de fyra fasta torpedtuberna utgick ifrån. Torpedtuberna mynnade ut i Oxdjupet på 1,5 meters djup. Det var för denna tid en mycket avancerad verksamhet som utfördes med arbeten under vattenytan. Torpedtubernas vinklar gjorde att målområdet på Trälhavet ökade.

Det var en anseelig mängd reglementen och instruktioner som chefen för torpedbatteriet skulle tillämpa. Huvuddelen byggde på olika torpedreglementen för flottan och sannolikt fick man göra en hel del anpassningar efter de omständigheter som rådde i berganläggningen.

Bemanningen vid torpedbatteriet bestod av
 1 officer/ chef
 2 underofficerare, avdelningschefer/ maskinister
 8 soldater i torpedservisen
 2 soldater som telefonister

Batteriet utrustades med 10 torpeder, 45 cm M/ 06 S (tillverkare: Schwarzkopf, Berlin)

Längd: 5,046 m

Vikt: 618 kg

Stridskon: 119 kg

Laddning: fuktat bomullskrut 90 kilo

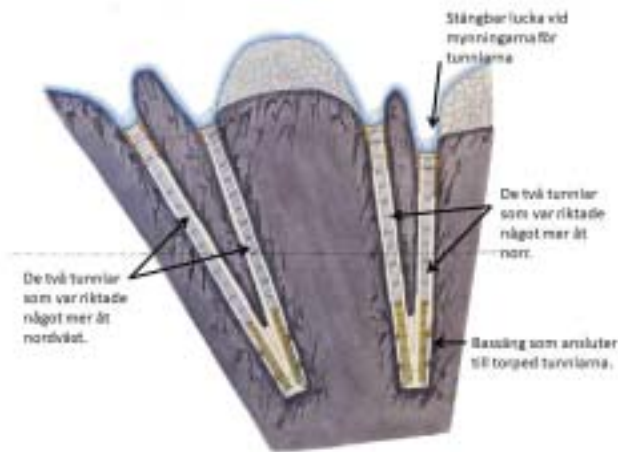
Skjutavstånd: 1000 m fart: 34 knop

2000 m fart: 28 knop

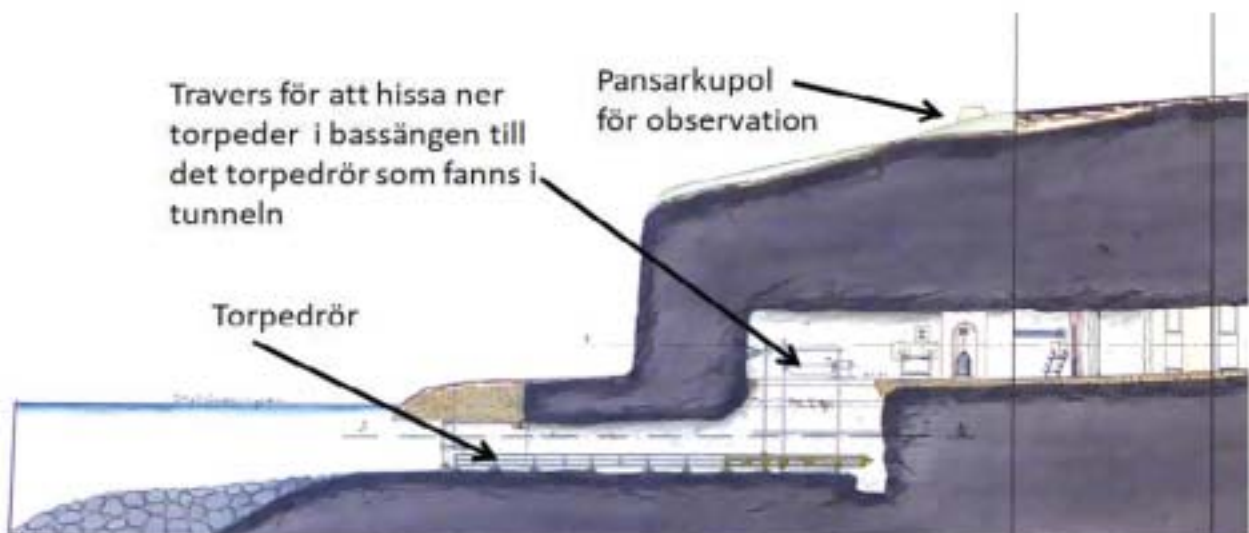
Torpederna drevs med tryckluft som fylldes på med hjälp av en kompressor i anläggningen.

Målområdet var norra Oxdjupet och södra Trälhavet.

De reglementen och instruktioner som användes var de som flottan tagit fram för torpedtjänst ombord. De tre faktorer användes vid torpedskjutning var målets kurs, fart och torpedens inställda fart.

Tunnlarnas utformning

Profilskiss på anläggningen

Ett tillägg gjordes till regementet att man utgick från att målets kurs inte förändrades vid skjutning från fast torpedbatteri eftersom terrängen var mycket kanaliserade och i Oxdjupet vid denna tid var passagen endast 50 meter bred så det fanns inte mycket manöverutrymme för fartyg som skulle inpassera.

Torpederna kunde ställas in för ett djupgående mellan 1.5 – 6 meter. Vid skjutning fanns en säkringsanordning som gjorde att torpeden armerades först när den kommit en kort bit ut från tunneln så att man inte skulle riskera vådasprängning, vilket skulle varit förödande både för personalen i berget -då trycket från en explosion skulle fortplantats in i anläggningen- och givetvis för tunneln som sådan.

Under mörker samverkade torpedbatteriet med de strålkastare som fanns i fästningen för att få målbelysning så att man skulle kunna avgöra när målen var inom skjutavstånd och vilka torpedtunnlar som skulle användas beroende på var på Trälhavet målen framträngde mot Oxdjupet.

Följande citat var infört i ett av torpedreglementena från 1910.

”Den moraliska verkan af ett torpedbatteri är betydande, ty ingen flotta söker gärna forcera ett

sund, där de vet att nästan säker undergång lurar på dem. I allmänhet är batteriet väl dolt så att dess läge ej är närmare bekant för fienden och torpederna synes springa fram ur själfva berget och nästan innan luftbubblor hunnit till vattenytan, har torpeden nått sitt mål.

Torpedbatteriet vid Oxdjupet lades ner 1925. Nya batterier planerades under mellankrigstiden men inga nya fasta torpedbatterier byggdes.

I Norge lyckades det fasta torpedbatteriet vid Oscarsborg i Oslofjorden sänka den tyska kryssaren Blücher i gryningen den 9 april 1940. Kryssaren hade då strax inn-

Klargöringsarbete med torpeden

an allvarligt skadats av beskjutningen från de båda 28 cm Kruppkanonerna Aron och Moses och stod delvis i brand och hade ingen manöverförmåga då rodet var skadat. Sänkningen av Blücher skapade kaos i invasionsstyrkan och gav norska kungahuset och regeringen tid att lämna Oslo.

Norge byggde genom åren ett antal torpedbatterier som placerades i de djupa fjordarna där verkan med minor är ringa

I museets basutställning kan man se de första ”rörliga minorna”. Både stångminan som skulle vara fäst på en lång stång i fören på en båt och släpminan som skulle bogseras och genom sin konstruktion skära ut som ett bärplan. Tyvärr finns inget exemplar av Torped M/06 S som användes i fästningens torpedbatteri vid Oxdjupet att visa upp.

Artikeln skriven av Anders Joninger
för Vaxholms Fästnings Museums Vänner Årsbok

KA 2 kamratförening - Aktiviteter våren 2021

Kamrater!

Som ni alla förstår är planeringen för kommande år i allmänhet, och våren i synnerhet, i nuläget synnerligen preliminär och osäker. Vi har fastställt följande preliminära datum under våren:

Årsmöte: Torsdag 25 februari på Sjöofficersmässen

Militärhistorisk resa: Tisdagen 11 maj

Vi återkommer i samband med utskick till er i början av 2021 om dessa aktiviteter genomförs enligt plan eller om vi skjuter dem framåt i tiden. Hoppas på er förståelse för detta!

Styrelsen för KA 2 kamratförening

Stig Wennerström, Myten om en svensk storspion.

Det har skrivits flera böcker om Stig Wennerström och hans spioneri. Han har även själv skrivit en bok, *Från början till slutet*, där han ger sin syn på sin roll.

Denna boken är skriven av Wilhelm Agrell och har en annan vinkling på Wennerströmmaffären. Wilhelm Agrells fader var Jan Agrell, som var chef för MPI med tjänstetiteln militäröverpsykolog. Våren 1964 blev Jan Agrell inkopplad och deltog i rättegångarna i fallet. Det var mycket hemligt och inget dryftades i hemmet om detta. Wennerström benämndes Dubbel-W i hemmet och vid ett tillfälle frågade Wilhelm och hans bror, att något kunde väl fadern berätta. Hur ser Dubbel-W ut? Fadern tittade på dem och sade sedan: *Han har ögon som förlorade ägg*. Det var allt.

I juni 1963 skakade avslöjandet av Stig Wennerströms förräderi Sverige. Han hade hunnit lämna ut minst 20 000 sidor hemliga dokument till Sovjetunionen, innan han avslöjades. Wilhelm Agrell, minns hur hans far Jan Agrell, chef för Militärpsykologiska institutet, under strängt kontrollerade former hämtades i en mörkgrön bil för att närvara vid rättegången mot Wennerström.

Nu tillgängliggörs det militära utredningsmaterialet och Wilhelm Agrell kan ta del av sin fars handskrivna anteckningar kring den psykologiska undersökning, som Wennerström blev föremål för. I arkivets tidskapsel söker han bland annat svar på frågan, om Wennerström verkligen var den storspion han utgav sig för. Och stämde egentligen allt, han så villigt erkände?

Förhören startade omedelbart efter gripandet på Riksbron den 20 juni 1963. Misstankar mot honom hade funnits i många år, men som i många andra fall, tappades de bort. Bevisläget var inte det bästa och Säpo måste nå resultat snabbt. Hus-

rannsaking i Djursholmsvillan och i tjänsrummet på UD eller i de förhör, som började efter bara några minuter efter gripandet kl 09.30. Wennerström förnekade alla anklagelser och förklarade sig oskyldig. Han tog fram den klassiska *Den okände*, vilket fick förhørsledaren att gå i taket. Det är alltid denne okände, som köper stöldgods eller är medhjälpare eller något annat. Wennerström sade sig ha understött en motståndsrörelse bakom järnridån, men kunde inte precisera, hur hans verksamhet sett ut eller vad det var för information han förmedlat.

Under de första tre förhörsdagarna gav han tre olika versioner, av vad han arbetat med. Förhörstekniken ändrades och förhørsledarna lät Wennerström få berätta själv. I stället för en utdragen och olidlig förnedring kunde han få glänsa med sina kunskaper och erfarenheter från det stora spel, han sade sig vara med i och där han haft en framträdande, till och med avgörande, roll. Wennerström porträtterade sig helt enkelt som en i den exklusiva kretsen av framstående svenskar på världssarenan, en spioneriets Dag Hammarskjöld.

En av Wennerströms svagheter var hans gränslösa maktbegär. Han blev mycket besviken, när han fick beskedet av flygvapenchefen Nordenskiöld, att han inte var aktuell som flottiljchef. Därmed var i praktiken de riktigt höga befattningarna i Flygvapnet stängda för honom.

Tillbaka till Moskva som försvarsattaché och där blev han väl mottagen med beskedet, att han får tacknamnet Örnen och han utnämndes till generalmajor i den sovjetiska underrättelsetjänsten. I fortsättningen fick han arbeta på löpande räkning och kunde rekvidera, vad han behövde för sin agenttjänst. Han var betrod!

Åren 1952 - 1957 tjänstgjorde Wennerström som attaché i Washington och arbetade därifrån som agent åt GRU.

En verklig blunder gjorde Sverige, när Wennerström efter hemkomsten från Washington fick placering på Försvarsdepartementet. Det fick två viktiga konsekvenser: för det första kom han att ha obegränsad tillgång till hemliga och kvalificerat hemliga handlingar rörande det svenska försvaret, för det andra ingick i tjänsten att ha fortlöpande kontakt med de utländska attachéerna i Stockholm.

Vid ett möte i Helsingfors hösten 1957 med GRU och KGB diskuterades framtiden för Wennerström, när han gick i pension 1961. Sovjet planerade, att han skulle flytta till Spanien och arbeta därifrån. Men då kom ett erbjudande om, att han efter pensioneringen skulle arbeta på UD, vilket Wennerström accepterade med glädje. Sovjet blev mycket misslynta över detta beslut och efter förhandling fick Wennerström anstånd till 1964 med flytt till Spanien.

Rättegången hölls och dom kom den 12 juni 1964 och blev livstid för grovt spioneri,

avsättning och degradering. Livstidsstraffet omvandlades sedan till 20 år och enligt gällande praxis släpptes han år 1974 efter halva tiden.

Vad drev Wennerström till att bli landsförrädare? Inför rättegången hade personutredaren, byrådirektör Olof Särnmark, samlat in uppgifter från kurskamrater, kollegor, överordnade och släktingar. En kategori saknades dock nästan helt: vänner. Det, som Särnmark kom fram till som slutsats, var, att de fanns en kombination av karriärlystnad och ekonomi som de mest sannolika drivkrafterna för hans handlande.

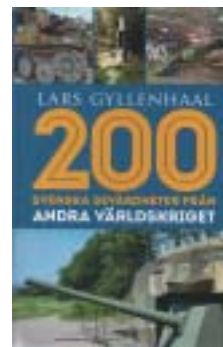
Boken, på 135 sidor, innehåller utdrag ur de nu släppta förhørsprotokollen och har ett stort antal foton. En mycket intressant bok!

Författare: Wilhelm Agrell.

Utgiven av APPELL Förlag 2020.

ISBN 978-91-984961-2-3.

Stellan Andersson

200 svenska sevärdheter från andra världskriget

Sverige undkom andra världskriget som neutral makt. Trots detta finns ett stort antal minnesmärken av olika slag, vilka vittnar om Sveriges situation under kriget. Om detta skriver Lars Gyllenhaal i boken om svenska sevärdheter kopplade till episoder, som inträffat under andra världskriget. Såväl Tyskland som de allierade är representerade bland sevärdheterna, som i stor utsträckning handlar om minnesstenar, flygvrakdelar, fordon, ubåtar m.m. Till detta kommer information om att antal museer, som på ett eller annat sätt beskriver andra världskriget.

Den här boken kan ses som en reseguide och omfattar 200 platser i Sverige med stark anknytning till andra världskriget, utspridda över hela landet. Boken utgör en verklig kunskapskälla för t.ex. en resa i krigets spår.

Kartor och ett stort antal bra foton höjer bokens värde.

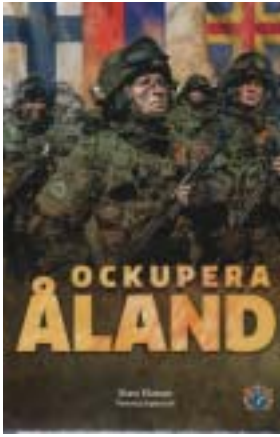
Författaren Lars Gyllenhaal är född 1968 och har skrivit ett antal böcker om framför allt militär historia.

LIND & CO.

ISBN 978-91-7903-242-5

Olle Melin

Ockupera Åland

Den 25 oktober 2019 genomförde Flottans Män ett symposium med titeln *Åland – brygga eller barriär mellan Sverige och Finland*. Huvudtalare var Sten Ekman och hans föredragning i ämnet publicerades i tillsammans med övriga medverkandes föredragningar i ett litet häfte, som gavs ut av Flottans Män. I tidskriften nr 4 år 2019 finns ett omfattande referat av symposiet, signerat Stellan Andersson.

Nu har det omfattande avsnittet om Åland utkommit i en bok med titeln *Ockupera Åland*. Ja, egentligen är det två böcker i en, för förutom Sten Ekman's del, finns ett scenario signerat Tommy Jeppsson, där vi får följa förberedelser och genomförande av en rysk ockupation av Åland och Gotland. Denna del av boken utgör en minst sagt spännande läsning och visar på författarens omfattande kunskap om den ryska försvarsmakten. När man läser detta scenario, upptäcker man, att vi ofta är närmare kriget, än vi tror.

Huvudavsnittet om Åland omfattar 15 kapitel med början på Sverige och Finlands gemensamma historia och slutar med ett kapitel om Ålands självstyrelseförvaltning. Däremellan kan man läsa om Ålands situation i Finska kriget 1808 – 1809, om Krimkriget, om en svensk expeditionsstyrka, om Ålands eventuella återförening med Sverige, Ålandsfrågan under mellankrigstiden, Åland under andra världskriget, Åland under kalla kriget samt Östersjöområdet efter kalla kriget.

Skillnaden mot sammanställningen efter symposiet och biöken är, att i boken har författaren gått betydligt djupare i de olika avsnitten, än som var möjligt i den muntliga föredragningen.

Författaren, Sten Ekman (född 1949) är uppväxt i Kalixbygden och har haft sin dagliga gärning inom hälsovården som primärvårdschef och lasarettchef. Han har stor kunskap om försvaret och har skrivit böcker och uppsatser i olika ämnen.

Tommy Jeppsson är pensionerad överstelöjtnant vid trängtrupperna och är nu bl.a. redaktör för *Kungl. Krigsvetenskapsakademins Handlingar och Tidskrift*. Han har

varit lärare i strategi vid försvarshögskolorna i Sverige, Norge och Finland.

Boken är mycket läsvärd och präglas av en utmärkt språkbehandling. Boken är rikt illustrerad och försedd med ett stort antal kartor, vilket starkt höjer läsvärdet. Boken kan varmt rekommenderas.

Boken har tillkommit med bidrag från Flottans Män.

Svenskt militärhistoriskt bibliotek.

ISBN 978-91-88885-41-8

Olle Melin

De som aldrig kom hem. Omkomna flygare i Flygvapnet under kalla kriget 1946 – 1989

Idealet skulle utan tvekan vara, att denna bok aldrig hade behövt skrivas. För givetvis ska det finnas en nollversion på antalet döda i flyghaverier i det svenska flygvapnet. Nu är dock verkligheten inte sådan, utan genom ären har ett stort antal dödsolyckor drabbat försvarsgrenen.

Under det kalla kriget 1946 - 1989 omkom 547 besättningsmän i 390 händelser, de flesta flygförare. I boken har författarna indelat verksamheten i 3 perioder, 1946 – 1954, 1955 – 1963 och 1964 – 1989 och man kan konstatera, att antalet avlidna reducerats från 246 via 185 till 116 omkomna i den sistnämnda perioden. Det handlar självklart om en förbättrad flygsäkerhet till det faktum, att Flygvapnets organisation minskat avsevärt efter hand under hela kalla kriget. Efter 1989 har säkerheten ytterligare förbättrats och inneburit färre omkomna.

I boken beskriver författarna alla de 390 händelser, som orsakat flygpersonals död med namn, fotografi och noggrann beskrivning av händelseförloppet. Ett enda fotografi saknas. Till detta kommer en omfattande statistik kring de olika händelserna.

Två mycket intressanta avsnitt är Marianne Reuter Dahl Hernblads avsnitt om Anhörigruppen och dels Ulla-Carin Allbäck's lilla berättelse, om hur hon som nygift flygförarhustru miste sin man, Kent Werdelin, i en olycka vid F 17 den 23 maj 1960.

Författarna Göran Jacobsson och Alf Ingesson Thor har båda en gedigen erfaren-

het av det svenska flygvapnet och har lagt ned ett oerhört arbete med att ta fram denna bok. Det är, vad jag förstår, första gången man tar fram uppgifter av denna art. Besök i Krigsarkivet, genomgång av ett stort antal dagstidningar, kontakter med anhöriga m.fl. har resulterat i denna utmärkta bok, som trots sitt tråkiga budskap ändå lockar till läsning men framför allt till eftertanke.

Flygvapenchefen 1994 – 1998, generallöjtnant Kent Harrskog, skriver i bokens förord efter några rader om minnestavlan i Flygvapnets minneshall på Tre Vapen i Stockholm:

Inte många av de, som idag tillhör flygvapnet, har något minne eller någon kännedom om alla dessa personer. De finns i vårt minne som namn på en tavla och vi minns dem med respekt, men människan bakom namnet och hur denne omkom är mer eller mindre obekant.

Denna bok är unik och fyller flera funktioner. Den lyfter fram personerna bakom namnen och berättar, vad som hände enligt haveriutredningarna. Plötsligt får vi ett annat förhållande till namnen på minnestavlan. Släktingar får kännedom, om vad som hände och kanske varför. Flygvapnets personal får en länk till sina föregångare och kan jämföra med situationen idag.

Boken är mycket läsvärd och manar också till en stunds eftertanke.

Norlén&Slottner.

ISBN 978-91-88503-6t7-1

Olle Melin

Ingenjörerna

Författaren till boken *Ingenjörerna*, Gunnar Wetterberg, är en välkänd profil i Sveriges Television. Han har vunnit folkets hjärta efter två segrar i *På spåret* och som ett verkligt historiskt orakel som expert i *Fråga Lund*.

Under 2020 utkom hans bok *Ingenjörerna*, som på ett strålende sätt beskriver teknikens roll i den svenska historien och där han gör kopplingar mellan teknik och den välfärd, som byggts upp under lång tid och gjort Sverige rikt.

I ett drygt 25-tal kapitel, inleder författaren ingenjörskonsten från Pyramiderna och avslutar med en titt in i framtiden och vad den kan innebära för ingenjörskonsten.

Gunnar Wetterberg skildrar den svenska ingenjörskonsten framväxt, utveckling och inflytande i hela samhället.

Inledningsvis ger författaren en sammanfattning av yrkets utveckling. Vid sekelskiftet 1900 fanns det bara ett par tusen högskoleingenjörer i Sverige. År 2018 hade det blivit en av de största och viktigaste grupperna på arbetsmarknaden. Av cirka 5 miljoner invånare mellan 25 och 64 år är mer än 370 000 ingenjörer – civilingenjörer, högskoleingenjörer och gymnasieingenjörer. Vid sekelskiftet år 1900 fanns det inga kvinnliga ingenjörer. Idag är lite mer än var femte ingenjör en kvinna.

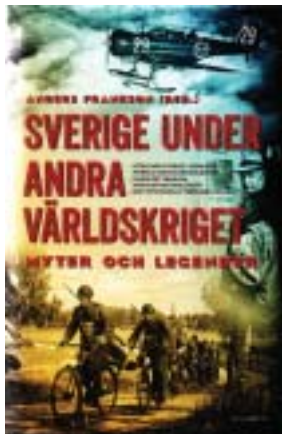
Ett stort antal genier inom den svenska ingenjörskonsten beskrivs. För oss, som har marin anknytning, kan nämnas Erik Dahlbergh, Fredrik Henrik af Chapman, Christoffer Polhem, bröderna John och Nils Ericson, L M Ericson och många andra senare snillen.

Verksamheter som elektricitet, vatten och avlopp och andra dagliga självklarheter, hade inte kommit till stånd utan duktiga ingenjörer.

Boken är synnerligen välskriven och med ett språk, som gör den lättläst och mycket intressant.

Albert Bonniers förlag.
ISBN 978-91-0-018074-4

Olle Melin

Sverige under andra världskriget. Mytter och legender

Sverige klarade sig från att bli anfallet eller ockuperat under andra världskriget. Våra nordiska grannländer Danmark, Norge och Finland hade inte samma tur. Men trots detta kom Sverige på ett eller annat sätt att bli indraget i den destruktiva malström, som andra världskriget var. Det gick inte att undgå krigets kaos.

Sverige var inringat av Tyskland under krigsåren. Den tyska krigsmakten kom att finnas i Norge, Danmark, Finland och Baltikum. Det svenska försvaret var eftersatt

vid krigsutbrottet den 1 september 1939 och det var först från 1943, som Sverige hade tillräcklig kapacitet för att kunna försvara sig effektivt. Det blev en upprustning utan dess like under beredskapsåren och det blev grunden för det svenska totalförsvaret under kalla kriget. I början av andra världskriget förfogade Sverige endast delvis över en kvalificerad vapenindustri, främst Bofors. Förbättrad varvskapacitet och en växande flygindustri under krigsåren innebar att den svenska industrin senare under kalla kriget kunde leverera alltmer avancerad materiel.

Denna bok är en antologi av olika författare, vilka lyfter fram ett antal kända och okända aspekter, om hur Sverige drabbades under andra världskriget och svarar på en del svåra frågor.

Lars Ericson Wolke behandlar frågan: *Ville den svenska militären strida på Finlands sida under vinterkriget 1939 - 1940?*

Uppsatsen beskriver, hur flera personer i den svenska militärledningen ville gå i krig på Finlands sida under vinterkriget 1939 - 1940 och beskriver, hur de politiska och militära spänningarna i Stockholm såg ut kring frågan om ett svenskt krigsdeltagande.

Anders Frankson lyfter i sin skrivning: *Avgjorde den svenska järnmalmens Norges öde?*

Sverige var beroende av kolimport från Tyskland och Tyskland beroende av svensk järnmalm. Storbritannien ville stoppa denna handel, men efter förhandlingar i London accepterade briter, att malmexporten tilläts med samma exportvolym som 1938 års. Hälften av malmexporten skeppades ut ifrån Narvik och hälften från Luleå och Oxelösund. Efter slaget om Narvik 1940 blev hamnen förstörd och volymerna ökade från östra Sverige.

Betydelsen av järnmalm som exportvara har aldrig varit större än under andra världskriget. Varken Churchill eller Hitler hade brytt sig om Norge, om det inte varit för den svenska järnmalm.

Tobias Berglund och Niclas Sennerteg utvecklar ämnet *Fanns det hemliga koncentrationsläger i Sverige?*

Den 6 juni rapporterade den tyska legationen i Stockholm till utrikesministeriet i Berlin, att Sverige hade börjat inrätta *Koncentrationsläger* - ett begrepp man i Hitler-Tyskland vid det laget var väl förtrogen med. Enligt rapporten hade nyligen två läger för *”icke önskvärda utlännningar upprättats i Långmora och i Smedsbo i södra Dalarna”*.

Frågan är, om det verkligen fanns hemliga läger i Sverige och om dessa verkligen kan kallas för koncentrationsläger. Faktum är att den från 1939 till 1946 etablerades fyra olika lägersystem i Sverige. De var militära interneringsläger, slutna och öppna läger för utlännningar och flyktingar samt utländska legationers läger för sina egna medborgare. Systemet med interneringar av utlännningar

avvecklades sommaren 1946 och har inte fått någon större uppmärksamhet i samtiden, trots att de utgjorde en av mest represiva delarna av Sveriges utlännings- och flyktingpolitik under kriget.

Gustaf von Hofsten skriver om: *Var Sverige i krig med Sovjetunionen?* där han beskriver, att Sverige under andra världskriget var inbegripen i ett veritabelt ubåtskrig med Sovjetunionen, som står utom allt tvivel. Det förnekades från officiellt sovjetiskt håll, att sovjetiska ubåtar skulle deltagit i operationer på svenskt territorialvatten eller angripit det neutrala Sveriges sjöfart på internationellt vatten. Men ovedersägliga bevis förelåg genom de fynd av torpedfragment med rysk text, som återfanns på flera vrakplatser.

Wilhelm Agrell: *Var Stockholm spionernas huvudstad, ett nordens Casablanca?* Sverige i allmänhet och Stockholm i synnerhet kom att spela en viktig roll för alla krigförande parter underrättelseverksamhet i Nordeuropa. Huvudskålen var geografien, krigsutvecklingen och operationsmöjligheterna, det som kan sammanfattas som underrättelsegeografien.

Kent Zetterberg: *Sa Sverige nej till Tyskland och tog därmed stora krigsrisker?*

Han beskriver det läge och de strategiska fördelar Sverige hade mot Tyskland, vilka man mästertligt utnyttjade i det mycket utsatta säkerhetspolitiska läget, vi befann oss i.

Lars Gyllenhaal: *Hur många svenskar stred för Waffen-SS?*

Han behandlar påståendena om 500 svenskar i SS-uniform och att en svensk SS-löjtnant skulle deltagit på Adolf Hitlers och Eva Brauns bröllop. Detta och andra påståenden beskrivs och varför svenskar i den tyska armén och US Army inte rönt stort intresse.

Lars Ericson Wolke: *Bombades Sverige under kriget?*

Han beskriver olika kränkningar och bombningar av tyska och västallierade flygplan, som inte kunde identifieras. Åren 1939 - 1945 kränktes svenskt luftrum vid 4 600 tillfällen av över 16.000 flygplan.

Anders Johansson: *Rustade Sverige i hemlighet en norsk armé?*

En ”superhemlig” verksamhet som leddes av ”Revolver-Harry” Söderman. En verksamhet som var ifrågasatt men sanktionerad av den svenska regeringen. Mycket intressant att få insikt i!

Samtliga artiklar är kompletterade med många tidsautentiska foton, vilket bidrar till att ge en ytterligare belysning av presentationerna. En oerhört läsvärd bok, vilken varmt rekommenderas!

Anders Frankson är redaktör för denna intressanta antologi.

Utgiven 2020 av Förlaget Lind & Co.
ISBN: 978-91-7903-245-6.

Stellan Andersson

LEX Funderar och Kåserar!

Sett och hört

Välkommen att ta del av tokigheter, konstigheter och sådant som kan tyckas orimligt.

Säga vad man vill om Donald Trump och Joe Biden, det vill väl alla, även jag. Jag tycker att de behandlar sina fru- ar oartigt. De håller dem hårt i handen och nästan drar dem in på scenen precis som om dom vill visa "titta här vad jag hittat i skogen". Nej damerna först, har jag blivit lärd. Apres vous madame. Jag har naturligtvis **sett** fel.

För en tid sedan fick jag möjlighet att **se och höra** försvarsminister Peter Hultqvist, samt personligen ställa några frågor till honom, i Slätafly byskola av alla ställen. Han sade bestämt NEJ till Nato och tvekade huruvida amfibieförbanden skulle bli fler men ansåg att det var en kompetent förbandstyp. I dagsläget vet vi att amfibieförband planeras i Göteborg och samarbetet med USA känns som ett närmande till Nato. Man undrar ju förstås. **När jag ändå talar om ministrar.** Det kan inte vara särskilt kul att vara statsminister och tvingas till vänsterprassel samt hamna mellan två sköldar. Om du inte gör som vi vill, och vi vill olika, så ska vi se till att du blir avsatt. Detta har jag varken **sett eller hört** utan är rena gissningen.

P18 på Gotland har återuppstått. Jag **hörde** Konungen tala högtidligt i radion om detta. I bakgrunden tystnade inte lammen, utan bräkte både bu och bä.

Och nu till något helt annat.

En natt drömde jag något jag aldrig drömt förut. En riktig mardröm. Jag låg på "spåret" och **hörde** tåget närma sig. Av alla krafter försökte jag rulla bort från spåret. Så kraftigt att jag ramlade ur sängen och vaknade. Tala om att spåra ur.

Att klappa kvinnor på baken ska man passa sig för. Det kan stå en dyrt, i varje fall om man är politiker och har vikingablod i ådrorna. Det är inte okej, för att citera statsministern.

På TV både hörde jag och såg, att i Malmö betalade kommunen ut 1.850 SEK/dag, för en lägenhet som användes som bas för kriminell verksamhet. Det kan helt klart inte vara okej.

Elbilar är för tysta. Därför föreslås att de ska pingla när de är ute på gator och torg. Då kan man tala om "kalaspinglor" och **hör noga upp**.

Jag gillar kyrkorummet, särskilt i katolska länder. Där är alltid gott om folk i kyrkorna. Man kan bikta sig och få frid, samt syndernas förlåtelse och därefter s(k)ynda vidare. Mycket tilltalande. Både **sett och hört**

Över mitt hemman går en lufttrafikled. Här flyger stora trafikplan mot fjärran mål och jag grips av reslust. På våren flyger skaror av tranor, svanar och gäss i samma luftled och jag grips av förundran och glädje. På hösten flyger de andra hållet och jag fylls av vemod. Även "vigg- ar" och "gripar" flyger där. Dom **hörs** och det är okej för mej.

Att skåda fåglar, känna igen dem på sång och utseende, har blivit intressantare på äldre dar. Ta till exempel Gärdsmygens lockton "zittrivi svi-svi-zivusu-zy-zy-zy" och sedan försöka skilja den från Svartvit flugsnappares "zy zivrizivri zivry zy zy sibly zri zry didydeloy". Jag inser då att samiska, hebreiska eller varför inte swahili måste vara rena barnleken och att hörseln inte är den bästa. F-n ta bofinken.

En krona av törne fick Jesus på sin hjassa, Lucia en med ljus. Båda led martyrdöden. I Sverige funderar man på ett nytt betalmedel, e-krona (elektronisk krona). Vadå- vad är det för fel på ä-krona (äkta krona). Den kan man ju **se** och känna på, eller för säkerhets skull, stoppa i madrassen. E-kronor kan ju med ett feltryck "swisha" bort i fjärran, ouppnåbara. Nej fram för hederliga riksdaler.

Och har ni hört på maken- om tjuven som blir trött på sin stulna bil och vill skrota den. Då sätter han den bara på någon annans ägor och stjälar en ny. Då blir markägaren skyldig att bekosta bortflyttningen annars blir han åtalad. Hur okej är det?

På Sveriges radio hörde jag en dag att i Finland föds allt färre barn. En orsak sägs vara att ungdomarna inte tycker det är miljövänligt att skaffa barn. En annan orsak är att man vänder varandra ryggen i sängen och pillar med mobiltelefonen hellre än att kela med sin käresta. Har man **hört på maken /makan**. Nej tydligen inte - ingen finsk sisu att tala om!

Ryktesvägen hörde jag om en ny brottsrubricering - "välfärdsbrott". Är det att sitta och tigga vid en butik- eller?

Vi, jag och min lagvigda, är vårdnadshavare till katter-tre kolugna "katterstrofer" som bara sover och äter. De är faktiskt ena riktiga lathundar.

Med modeord - Nu är "flowet" slut. Jag scalar upp och tar höjd för en snörik vinter.

God Jul

Bengt-G Lex

Vi gratulerar

100 år

210529 Harry Larsson

90 år

310125 Arne Julin

310312 Eric Svensson

310721 Allan Wenemyr

85 år

360320 Gunnel Svensson

360426 Sven-Gunnar Carlzon

360624 Lars Ivar Elding

360627 Sune Andersson

360722 Per Lundbeck

360730 Bertil Brämning

80 år

410504 Lars Iger

410704 Hans Fredrik Samuelsson

75 år

460117 Torbjörn Sunesson

460124 Anders Thörn

460225 Lennart Avendal

460317 Lars-Erik Jonasson

460331 Sven Wallfors

460407 Yvonne Wirbrand

460502 Per Engkvist

460523 Ann Christin Svensson

70 år

510311 Magnus Blenner

510321 Göran Boijesen

510629 Christer Antonsson

510708 Peter Odebjer

65 år

560406 Henrik Strindberg

560504 Mikael Hammarlind

60 år

610220 Nils Gunnarsson

610324 Lena Jakobsson

610602 Johan Swahn

610724 Peter Oderbrink

55 år

660410 Mikael Wahlbom

660430 Stefan Corneliusson

660613 Carl Ahlgren

50 år

710209 Jens Faxhag

710417 Claes Brehmer

Avlidna medlemmar

Kjell Silverbark Sturkö

Gunnel Malmgren Karlskrona

Karl Wilthorn Karlskrona

Nya medlemmar

Ingemar Persson

Lars-Göran Persson

Ann Åkerman

Anders Riling

Kristianstad

Nyköping

Ronneby

Lyckeby

Ronneby

Västra Fölunda

Lund

Karlskrona

Hudiksvall

Karlskrona

Karlskrona

Karlskrona

Lyckeby

Norrköping

Karlskrona

Karlshamn

Lyckeby

Karlskrona

Nättraby

Karlskrona

Hovås

Torna-Hällestad

Lyckeby

Karlskrona

Yngsjö

Vallentuna

Malmö

Karlskrona

Karlskrona

Nättraby

Nättraby

Rödeby

Helsingborg

Lyckeby

Tungelsta

2020-06-22

2020-06-17

2020-10-26

Lyckeby

Solna

Lyckeby

Fjälkinge

Till minne av Kjell Silverbark

Kjell Silverbark, Sturkö, avled den 22 juni i år. Därmed avslutades en livsgärning på över 80 år.

Kjell växte upp i Karlskrona och på Sturkö och tog anställning vid KA 2 1948. Om detta har Kjell berättat i ett av kapitlen i KA 2 minnesbok. Han blev rörlig artillerist med elledning som specialgebit. Efter studier vid Försvarets läroverk i Uppsala och vid Marinens underofficersskola blev han underofficer vid KA 2 1957. Som sådan verkade han främst som instruktör vid "Det rörliga". Under KA 2-tiden hann Kjell med en omgång FN-tjänst i Kongo och han var också pionjär i ett avseende, då han var med i högvaktsstyrkan vid KA 2 första högvakt. Samtidigt, som han tjänstgjorde, läste han också in en studentexamen som privatist. I samband med anställningen vid Länsstyrelsen övergick han till kapten på reservstat vid regementet.

1968 fick Kjell tjänstledighet för att pröva lyckan som landskanslist vid Länsstyrelsens i Blekinge Försvarenhet för att efter ett par år bli utbildningssekreterare vid TB V med ansvar för hela Blekinges bildningsverksamhet. Som folkbildare hade Kjell ett stort arbetsområde och förutom de sedvanliga utbildningarna, som våra bildningsförbund genomför, kom han också att mycket aktivt medverka i några stora projekt. Här kan nämnas UDG-teatern (Unga dramatiska gruppen) och inte minst arbete vid tillkomsten av Litorina folkhögskola och han var en period biträdande rektor vid skolan.

Kjell var verksam inom politiska, fackliga och ideella organisationer och om detta vittnar bl.a. medlemskap i olika föreningar som Bibliotekets vänner, Föreningen Norden Blekinge läns bildningsförbund, Föreningen Gamla Carlskrona m.fl. Internationella frågor låg Kjell varmt om hjärtat och han gjorde många studieresor runt om i vår värld.

Efter pensioneringen ägnade han mycket tid åt hembygdsföreningen på Sturkö och skrev ett stort antal artiklar i deras tidning Sturköbladet.

I KA 2 kamratförening var väl Kjell mest känd som skribent i Kustposten men han deltog också i de flesta arrangemang, som förningen anordnade.

Ett mycket speciellt tillfälle var våren 2008, då Kjell arrangerade en femdagarsresa till Berlin för kamratföreningens medlemmar. Här fick vi deltagare bevis på Kjells organisationsförmåga och stora kunnande. De blev en resa, som vi sent ska glömma.

Med Kjell gick en folkbildare av stora mått ur tiden, en folkbildare som verkligen har satt sina spår i vår förening och som vi sent ska glömma.

Olle Melin

Bild med anledning av oanmäld beredskapskontroll. (se artikel på sidorna åtta och nio). Hemvärnsförband ur mellersta militärregionen har stått för skyddet på land.

Foto: Bezav Mahmud/Försvarsmakten

God Jul från Karlskrona

Foto Dag Åshage